

A close-up, high-contrast portrait of actor Jesper Christensen. He has a weathered face with deep wrinkles, a grey beard, and is looking slightly to the right. He is wearing a dark jacket.

NORDISKE

1 - MARTS 2026

FORENINGEN
NORDEN

Meget mere NORDEN

Skuespilleren
Jesper Christensen:
**Hvis bare Norden
var én nation!**

Norden står sammen om Grønland – og om folkeretten

Vi står sammen i Norden. Den højspændte situation om den amerikanske præsidents ønsker om at indlemme Grønland i USA har vist det med al tydelighed, hvis nogen skulle have været i tvivl. De andre nordiske lande var de første til utvetydigt at støtte Grønland og Kongeriget Danmark. En støtte, der hurtigt blev fulgt op af det meste af Europa.

I Foreningen Norden i Danmark har vi gode og tætte relationer til Foreningen Norden i Grønland. Og jeg var glad for under min tale ved vores nytårsskur at kunne oplæse en hilsen fra den grønlandske forenings formand, Benedikte Dahl Nielsen.

Den anspændte situation, mellem på den ene side Grønland og Kongeriget Danmark og på den anden side USA, er imidlertid også udtryk for et globalt opbrud i den verdensorden, der ellers har hersket siden slutningen af 2. verdenskrig. Den internationale retsorden er under pres. Spørgs-

målet er, om folkeretten må vige for den stærkes ret. Og dermed også om internationale aftaler om staternes suverænitet og om menneskerettighederne står ved magt.

I Foreningen Norden har vi altid værnet om den internationale retsorden og menneskerettighederne. Det gør vi fortsat. Og der er heldigvis mange stater, der gør det; derunder alle de nordiske lande.

Det må være en fælles opgave for os i Norden sammen med andre ligesindede nationer at arbejde på den internationale scene for at genskabe respekten for folkeretten.

Det gør vi bedst ved at sætte så meget styrke ind på det som muligt.

Og i det omfang, og så længe, at det er den stærkes ret, der tæller, så må vi også stå sammen som den magtfaktor, vi i Norden kan være, hvis vi lægger vores kræfter sammen.

Lars Barfoed, formand

INDHOLD 1/2026

Leder	2
Fra muligt alternativ til tvingende nødvendighed? Interview med Clement Kjersgaard.	3
Folket, der aldrig blinker	7
Har altid ærgret mig, at Norden ikke er ét land. Interview med Jesper Christensen	8
Nordisk samhörighed – kongstanke hos A.P. Møller	12
Gøder nordisk forståelse. Historiske Dage.	15
A.P. Møller Fondens nordiske bevillinger.	17
Nordisk smag	17
Norden i verden - Retorisk medborgerskab.	18
Norden i Skolen	18
Man kan da ikke erklære krig på norsk. Interview med Adrian Hughes.	20
Tør tale med børn om døden. Interview med Kim Fupz Aakeson	24
Nordisk mytologi i Ulvedalene	26
Midt i en ændringstid. Nordisk Råd i 75 år.	28
Nordisk Råds historie.	30
Venligt, men ærligt værk om Nordisk Råd	31
Kunsten at være fri.	32
Norden i geopolitikkens skygge	34
Livslang nordisk tråd efter tre Nordjob	36
Nordisk nytår	39

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 60 13 36 30,
mail: landskontoret@foreningen-norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Lars Barfoed

Generalsekretær: Christian Lagoni

Protector:

H.M. kong Frederik X

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:

Pia Alø Visser, Stibo Complete.

NORDISKE udkommer i marts, juni, september og december. Næste nummer udkommer den 15 juni.

ISSN: 0901-4950.

Tryk: Stibo Complete a/s.

Forsidefoto: Skuespilleren Jesper Christensen.
Foto: Thomas Lekfeldt, Ritzau-Scanpix.

Medlemskab: Du bliver medlem for 315,- om året, 410,- for en husstand, 215,- for pensionist og 260,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre her på siden. Eller meld dig direkte ind:

www.foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/

Clement Kjersgaard og Huxi Bach var makkerpar i 31 udgaver af 'Clement Direkte' på DR i begges tidlige karriere i 2005 og 2006, hvor de udvidede og udforskede satirens grænser. Her mødes de atter i 'DRs Bedste' sidste år. Foto: Martin Blicher, DR.

Fra muligt alternativ til tvingende nødvendighed?

Norden var en realitet for Clement Kjersgaards forældre og bedsteforældre, men fra politisk hold har idéen om et forstærket samarbejde ofte lignet en dagdrøm – ikke en reel mulighed. Nu søger vi mod hinanden. Og skal man forstå dét, skal man både forholde sig til Putin og Astrid Lindgren, siger Clement Kjersgaard i en samtale om Norden i et internationalt perspektiv.

- For mange mennesker i mine forældre og bedsteforældres generation var Norden jo et forankringspunkt – både en drøm og en realitet, siger Clement Kjersgaard, da vi indleder interviewet i en kældercafé på Østerbro i København og tilføjer:

- Hvem skulle have troet, at vi pludselig ville tale så meget om Norden, som vi pludselig gør nu?

- Men 1800-tallets skandinavisme efterlod jo to ting: Dels fornemmelsen af broderskab og potentiale, dels mistanken om at det ikke kunne blive til så meget mere end en drøm – særligt ikke i det tyvende århundrede, hvor alle små stater syntes at være prisgivet de største landes luner.

- Et skæringspunkt var naturligvis, at planerne

Tidsskriftet RÆSON, der udgives af Clement, har stærk nordisk betoning i sin vinterudgave med fem nordiske svaner på forsiden og fem jagerfly på bagsiden. Forsidebilledet er taget ved Tärna-Klippen i det nordligste Sverige. Bagsiden viser Saab-fly over Linköping i 2016, hvor det svenske luftvåben fejrede 90-års jubilæum. Clement fortæller, at beslutningen om svanerne krævede mange overvejelser på redaktionen. 'Hvor velkendt er det nordiske svanemotiv i dag – blandt de yngre generationer? Jeg – søn af to historikere! – kender motivet, men mange gør ikke. Men vi valgte det alligevel – og bringer kontrasten på bagsiden.'

Som 11-årig grundlagde Clement Kjersgaard Århus Børneradio i byen, hvor hans far, Erik Kjersgaard, var direktør i Den Gamle By. Som 16-årig blev han optaget på UWC-gymnasiet i Hong Kong og som 18-årig på Universitetet i Oxford, hvor han læste Filosofi, Politik og Økonomi (PPE). I 2002 grundlagde han nyhedsmagasinet RÆSON (www.raeson.dk) og i 2021 historiemagasinet ÆRA (www.historiemagasinet.dk). Siden 2004 har han arbejdet som tv- og radiovært for DR, hvor hans utallige programmer er kendetegnede ved, at han udfordrer, engagerer, provokerer og åbner sine gæster i en grad, som giver samtalerne overraskende udsagn og stort publikum.

om et nordisk forsvarsforbund strandede i årene efter 1945, hvor Danmark og Norge valgte Nato, mens Finland og Sverige stod udenfor. Og det er jo netop fordi, svenskerne og finnerne efter Putins invasion af Ukraine i 2022 søgte så hastigt mod Nato, at vi med ét igen forholder os til Norden, som vi gør.

Intet alternativ til Europa

– For danskerne var det en stor begivenhed, da Vesttyskland i 1955, blot 10 år efter krigen, blev optaget i Nato. Forsvaret af Danmark – skulle den næste verdenskrig bryde ud – blev nu kædet tæt sammen med forsvaret af Vesttyskland. Man accepterede realiteterne, men drømte stadig om Norden – jævnfør de strandede forhandlinger om

et fællesmarked, Nordek. For mange stod Norden som en slags 'tredje vej', i stedet for et definitivt valg mellem øst eller vest.

– Og danskerne forblev jo også noget lunkne både i forhold til EF og Nato. I 80erne med vores fodnoter i Nato, i 90erne først med nej'et til Maastricht og de følgende fire forbehold.

– Her er jeg sikker på, at Norden indirekte spillede en stor rolle, som en distraherende utopi. Drømmen spøjte, i hvert fald indtil Sverige og Finland i 90erne nåede den samme konklusion som os: at der ikke var et reelt alternativ til Europa og meldte sig ind i EU.

– Siden har både Norden og vel også Rigsfællesskabet stået i et støvet skær: vores fokus har

Clement Kjersgaards nyeste DR-program er 'Verdenssituationen med Clement'. Foto: Carsten Sørensen, DR.

været på EU og det transatlantiske forhold. Lige indtil nu. Først med krigen i Ukraine og nu konflikten med USA. Pludselig hører vi politikerne – på tværs af det politiske spektrum og på tværs af landegrænser – tale om nordisk forsvarssamarbejde som en tvingende nødvendighed. Forskellen på nu og 1940'erne er, at det nu virker sandsynligt, at det sker – spørgsmålet er så: Hvor langt det vil gå? Det er en situation, som ingen af os kunne havde forestillet os 10 år siden – eller endda fem.

To – måske tre, jordskælv

- Vi oplever lige netop nu to jordskælv. Det ene kom med krigen i Ukraine. De unge russiske soldater, som blev sendt ind over grænsen, mødtes af mennesker, som kunne være deres bedsteforældre, og som taler deres sprog. Mod dem skal de føre krigen. Hvornår har man sidst set, at en angribende, erobrende hær mødes af en civilbefolkning, som taler det samme sprog?

- Det andet jordskælv mærker vi som følge af udviklingen i USA. Jeg har dækket USA indgående siden 2005 og stort set besøgt landet en gang om året. Vi troede, at vi vidste, hvor USA var placeret i den globale verdensorden. Men det ved vi ikke, og det er en chokerende erkendelse.

- For at fuldende uordenen ser vi, at Kina står lige bag Rusland, både geografisk, politisk og økonomisk. Det er i virkeligheden et tredje jordskælv, som vi skal forsøge at forstå i sammenhæng med de andre.

Et samlet nordisk forsvar?

Hvor meget nordisk samarbejde vil rystelserne da manifestere sig i?

- I øjeblikket er alle sluser åbne. Man vil – tror jeg – overveje at gå meget langt, måske endda integrere nordisk militær på en måde, hvor vi ikke længere selv kan hævde Danmarks territorialforsvar, fordi vi så vil være blevet afgørende integrerede. Vi er jo udsatte på forskellige måder i Norden. Vores sårbarheder må forsvares på forskellige måder. Danmark er en frontlinjestat, endda i flere dimensioner – både Grønland, Færøerne og Østersøen er sårbare flanker – og så er vi tilmed et ganske fladt land at forsvare! Det kan, i det slemmeste scenarie, blive en enorm opgave.

Hvor langt kan et forsvarssamarbejde tænkes at strække sig?

- Det mest effektive vil være, at de forskellige værn

fordeles mellem de nordiske lande, som om vi var én nation. Men vil det også indebære en politisk sammensmeltning, som – endnu – forekommer komplet usandsynlig? Det mest effektive er ikke nødvendigvis det politisk acceptable.

Den store nordiske karakterdanner

- Hvis jeg skulle forklare amerikanere, hvad Norden er, så vil jeg både starte og slutte med Astrid Lindgren. Hendes frihedsbegreb. Hendes menneskesyn.

- De fik jo ikke has på Pippi Langstrømpe og sendt hende på det børnehjem, hvor hun hørte hjemme, vel? Husker du, hvad Emil bliver som voksen? Han bliver sognerådsformand og en af egnens bedste hestehandlere! Selvom han var en skarnsknægt, der – hvis han levede i dag – straks ville have fået en diagnose.

- Astrid Lindgrens figurer giver os et helt andet syn på autoritet og hierarki, end man har i den angelsaksiske verden, som jeg ellers – fra og med mine år i Hong Kong og England – føler mig enormt hjemme i.

- Kan man overvurdere hendes betydning for det nordiske værdifællesskab og den nordiske identitet? Hun havde om nogen ben i næsen – en *girl-boss*, som de unge ville sige – og må ligge øverst på enhver liste over store nordiske personligheder i de sidste 100 år.

- Fordi hendes bøger er skrevet i det tyvende århundrede, men som regel foregår i en mytisk udgave af 1800-tallet, opbygger de i virkeligheden også en form for fælles fortid – og giver os dermed indtrykket af et dybt funderet historisk fællesskab. At de så også læses i hele verden – det vil vi vel bare tage som en kompliment!

Er det så Nordens tid nu?

- Dét kan man ikke sige ja til, medmindre man er politiker. Men man kan som analytiker sige: Har anledningen nogensinde været mere åbenlys?

- Hvis det sker, startede det med at Sverige og Finland søgte mod Nato efter Putins invasion af Ukraine. Min søn, Conrad (nu 20 år, red.) og jeg var i Stockholm, da den finske premierminister Sanna Marin besøgte sin svenske kollega Magdalena Andersson i april 2022. Så sidder man dér, på Grand Hotel og læser svenske aviser og jeg sagde til Conrad: 'Hvis din farfar havde været her nu, havde han sagt: Det her er historie. En begivenhed i den skala, der kun finder sted en gang i århundredet'. eø

Folket, der aldrig blinker

'Folket, der aldrig blinker', er ikke kun en bog om finsk historie. Det handler også om Danmark. Om vores beredskab, vores politiske kultur og vores evne til at forberede befolkningen på en mere urolig verden. Vi taler med forfatteren.

Af André Jamholt

'Folket, der aldrig blinker' er skrevet af historikeren Michael Böss og tager udgangspunkt i et enkelt, men ubehageligt spørgsmål. Hvorfor er Finland mentalt og institutionelt bedre rustet til krise og konflikt end Danmark?

Bogtitlens pointe er klar. Finnerne blinker ikke. Ifølge Böss handler det om erfaring, snarere end temperament.

- Med udtrykket mener jeg, at finnerne er svære at slå ud, selv når de bliver tru-

et. Efter at have levet med truslen fra øst gennem et helt århundrede har de, i stedet for konstant bekymring, valgt at ruste sig civilt og militært, forklarer Böss.

Her adskiller Finland sig grundlæggende fra Danmark. Hvor Rusland i Danmark længe er blevet opfattet som et udenrigspolitisk problem, har det i Finland været et eksistentielt vilkår.

- I Finland har man udviklet en beredskabskultur, som er enestående i Europa. I Danmark halter vi langt bagefter. Vores beredskab er ikke integreret i civilsamfundet på samme måde, siger Böss.

Totalforsvar som samfundsmodel

Et af bogens vigtigste bidrag er analysen af det finske totalforsvar. Det handler ikke kun om militær kapacitet, men om en samfundsmodel, hvor ansvar deles bredt.

- Finland har i årtier været det, jeg kalder en sikkerhedsstat. Ikke i autoritær forstand, men som et samfund hvor stat, kommuner, erhvervsliv og borgere samarbejder tæt om sikkerheden, forklarer Böss.

Ifølge Böss begik store dele af Europa en fejl efter den kolde krigs afslutning. Man troede, at truslen var væk for altid. Det gjorde Finland ikke.

- Der findes en lang kollektiv hukommelse i Finland. Man valgte ikke at indkassere en fredsdividende. I stedet forberedte man sig på, at et nyt autokratisk regime kunne opstå i Moskva, siger han.

I Danmark var fortællingen en anden. Fremskridt, handel og internationalt samarbejde blev opfattet som permanente garantier for fred. Det har ifølge Böss gjort det vanskeligere for danske politikere at tale åbent om risiko og sårbarhed.

- Bogen udfordrer den danske forestilling om, at sikkerhed primært kan outsources.

Danmark er et meget liberalt samfund og et samfund, der bygger på handel. Det har gjort os mere modtagelige for tanken om, at handel kan skabe fred. Samtidig har vi overset, at internationale relationer også bestemmes af magt, siger Böss.

Bogen blev præsenteret på den finske ambassade i København i begyndelsen af februar i en samtale mellem professor i historie ved Helsingfors Universitet, Henrik Meinander (tv.), og Michael Böss. - Finland har lært, at man ikke altid kan regne med, at hjælpen kommer udefra. Den erkendelse har aldrig forladt os, siger Meinander.

Har altid ærgret mig, at Norden ikke er ét land

David Howard (Jesper Christensen) genser Isabelle Vogler (Malin Crépin) 40 år efter, at hun var katebald mellem sine forældre i en situation, som David Howard var årsag til, idet han dengang havde en affære med Isabelles mor. Serien kan ses på DRTV. Foto: Paulin/SVT.

Det er jo nærmest latterligt, at Danmark, Norge og Sverige ikke hører sammen. Vi har så meget til fælles, både som almindelige mennesker og som filmfolk, lyder det fra skuespilleren Jesper Christensen, som har talrige nordiske og internationale film i bagagen.

Jesper Christensen er varsom med at hylde noget, der kan minde om national karakter, og deri ligger hans veneration for nordisk samhørighed.

- Man skal passe på med at polere nationale værdier for meget. Det bliver let til nationalisme, hvor nationen går frem for alt. Derimod skal vi sætte pris på almene værdier på tværs af lande, som de nordiske. Det handler om, at vi tillader os at turde tvivle på autoriteter, og at vi derfor ikke automatisk udviser respekt for folk, bare fordi de ligger over os i hierarkiet. Det handler også om tillid og mange andre værdier, som binder os sammen i Norden.

- Jeg tror nu nok, at vi har været socialdemokrater i Norden for længe til, at autoritetstroen pludselig tager over i vores mentalitet, lyder det fra Jesper Christensen, som ser en tendens til, at vi rykker sammen i Norden, når en af os bliver presset.

Måske først om 100 år

- Derfor ville det også være nemmest, hvis vi permanent kunne rykke sammen som én nation. Det har altid ærgret mig, at vi ikke er ét land i Norden. Jeg kender ikke så meget til Finland, men det er jo nærmest latterligt, at Danmark, Norge og Sverige ikke hører sammen. Vi har så meget til fælles og det lykkes forhåbentlig også, selvom det måske først er om 100 år.

Lige nu virker det som om, vi rykker sammen, ikke af noget stort behov, men af frygt for en overmagt, ikke?

- Jamen, gør det nogen forskel? Vi er i samme klub i Norden. Skidt med begrundelsen, bare vi kommer hinanden nærmere. Er sammenslutninger ikke oftest skabt af et eksternt pres, af en nødvendighed for at undgå trusler, strid eller krig? Er FN ikke blevet til af frygt for en fælles modstander? Netop for at undgå nye verdenskrige?

- Hver gang vi oplever store kriser, fra 1848 og frem, så kommer der gang i tankerne om nordisk forening. Der kommer gang i Foreningen Norden,

Jesper Christensen spiller David Howard i nutiden i 'Troløs'. Serien kan ses på DRTV. Foto: Johan Paulin/SVT.

og der dukker mange frivillige idealistiske kræfter op, som understreger, at vi er i samme klub og ønsker tættere sammenhold.

- Om det kommer til at ske, at vi forenes i en nation? Det er jeg ikke helt så sikker på. Tænk bare på de stakkels kongehuse. Der er jo ikke plads til dem alle – og hvem skal vi smide ud?

Det er ellers ikke, fordi Jesper Christensen er blind for forskellene mellem de nordiske lande.

Direkte danskere

- Men i det store og hele er det nuancer, der skiller os. Svenskerne bliver forskrækkede over, hvor direkte danskerne er, fordi de selv er tilbøjelige til at gå rundt om den varme grød. Men mange af os er jo vokset op med svensk tv og kultur og synes, at vi kender hinanden.

- Det samme gælder med nordmænd, selvom Norge rent filmmæssigt kom humpende ind på scenen. Der skete i mange år ikke rigtig noget i Norge, men oliepengene har ændret meget. Der flød også mange penge til kultur, og i dag er norsk tv den største dreng i den nordiske klasse.

- Når man producerer film i Norden er forskelle-

ne dog helt udviskede, og står i skærende kontrast til den måde store filmhold arbejder på i andre dele af verden, fortæller Christensen, som er en af de mest internationalt erfarne danske skuespillere.

Listen over hans svenske film er længst og har en foreløbig afslutning med tv-serien 'Troløs', der er en nyfortolkning af Ingmar Bergmans klassiske fortælling om utroskab, svigt og et trekantsdrama, hvor et ægtepars affære ødelægger ægteskabet. Hans norske erfaringer spænder fra 'Hip, Hip, Hurra' over 'Kongens Valg' til 'Hamsun'.

- Når jeg ser mig som en del af et filmhold, har jeg altid haft glæde ved, at vi har en meget ens arbejdsmåde i Danmark, Norge og Sverige. Holdene har næsten samme størrelse, de er ret små og er meget smidige. Vi taler sammen på kryds og tværs, og jeg mærker slet ikke nogen forskel rent arbejdsmæssigt. Derfor elsker jeg at arbejde i Norden, siger Jesper Christensen.

Skurk i tre James Bond-film

Han har spillet skurken Mr. White i hele tre James Bond-film. Han har medvirket i den britisk-amerikanske produktion, 'The Young Victoria', pro-

duceret af Martin Scorsese og i 'The Debt', hvor han spillede sammen med Helen Mirren og Sam Worthington. Han er således godt kendt med Hollywoods store filmmiljøer – og kan om nogen se kontrasten til de nordiske.

- Jeg oplevede som helt ung, hvor meget hierarki betyder – også i film, da jeg indspillede i Tyskland og blev kaldt, hvad jeg kalder 'op på rektors kontor'. Her sad producenten og skældte mig ud, fordi jeg havde spurgt en kameramand, hvor han helst ville have mig. Dét spørger man kun instruktøren om. Samtaler på tværs af holdet går gennem ham, fik jeg at vide.

- Det står jo i skærende kontrast til vores nordiske tradition, hvor faggrænserne er helt anderledes flydende. Man blander sig og bytter nærmest roller af og til. Selvfølgelig siger lydmanden ikke, hvad jeg skal, men vi taler sammen. Det er jo ikke en pølseproduktion, vi har gang i.

- I den angelsaksiske tradition udviser man en dum respekt for faggrænser, som er skadelig for resultatet. Det viser sig også, hvis der opstår noget nyt og uventet. Så går de engelske og amerikanske kolleger ind i en mental mur, fordi der er så mange, der skal spørges i den hierarkiske opbygning af filmholdene, siger Jesper Christensen. eø

Jesper Christensen

D. 19. marts er der premiere på spillefilmen 'De forbandede år 3 – Fredens pris', hvor hovedrollerne spilles af Jesper Christensen og Bodil Jørgensen – og denne gang har han tillige skrevet manuskript i samarbejde med filmens instruktør, Anders Refn.

Det er også jubilæumsår for Jesper Christensen, idet han for 50 år siden spillede ung betjent i sin første danske spillefilm, 'Strømer', der havde Jens Okking i hovedrollen. På det tidspunkt havde han medvirket i flere tyske film og 'lavet en helvedes masse ting for B&U-afdelingen i DR'.

Trods sine næsten 78 år er Jesper Christensen særdeles erhvervsaktiv og medvirker i to helt nye spillefilm. Dels i 'De forbandede år', og dels i norske Joachim Triers 'Affektionsværdi', som har modtaget et hav af priser allerede; Grand Prix i Cannes, Golden Globe (som den første norske spillefilm nogensinde) samt hele seks priser ved European Film Award i Berlin i januar. Dansk premiere er den 26. april.

Jesper Christensen har medvirket i 50 danske spillefilm, 22 udenlandske film, medvirket i revyer, julekalendere og har lagt stemme til en mængde tegnefilm. Desuden har han produceret tre film.

Jesper Christensen i
'Troløs'. Foto: Johan
Paulin/SVT.

Nordisk samhørighed – kongstanke hos A.P. Møller

A.P. Møller Fonden har uddelt omkring 130 mio. kr. til nordisk betonedede projekter i de seneste 10 år, fordi det står i fondens fundats, at den skal støtte nordisk samhørighed. Hvor stammer den formulering fra – og hvem har nydt godt af den?

Ingen har med sikkerhed kunnet påvise, hvad der fik Arnold Peter Møller til i 1942 at indsætte nordisk samarbejde i fundatsen for forløberen for A.P. Møller Fonden. Men sikkert er det, at det nordiske var en af hans tre kongstanke. De to andre var modstand mod at sælge De Vestindiske Øer og gode forhold for danskheden i det dansk-tyske grænseland.

Skibsrederen fra Svendborg havde ikke held med at forpurre salget af øerne i Caribien til USA, selvom han lagde hele 10 mio. kr. i selskabet Dansk Vestindisk Ophjælp, som skulle sørge for permanent dansk besiddelse. En folkeafstemning i 1916 viste dobbelt så mange jastemmer til salget som nejstemmer.

Derimod har de to andre geografisk forankrede kongstanke vist sig at være særdeles levedygtige – og Møllers veneration for både den nordiske og Sydslesvigske tanke har givet sig udslag i talrige tildelinger.

Savnede troværdigt forsvar

Nordens betydning for Danmark begynder at tage form hos A.P. Møller i slutningen af 1920'erne, hvor han ofte nævnte, at han savnede et troværdigt dansk forsvar og han bekostede endda en pjece om dansk forsvarsvilje til samtlige danske husstande.

A.P. Møller følte, at det gik helt skævt, da Socialdemokratiet i 1929 fremlagde et regulært afrust-

ningsforslag, som da også var tæt ved at få familien Møller til at udvandre til Sverige.

Det er her, i begyndelsen af 1930'erne, at kongstanken om en fællesnordisk sammenslutning tager form, fremgår det af bogen 'Den der har evnen', skrevet af Kenneth Andersen og Jon Bloch Skipper i 2004. De skriver:

'Han mente, at et forenet Norden ville være i stand til at forsvare sig mod de fleste aggressorer, samtidig med, at han følte et stort slægtskab med de andre nordiske lande.'

Allerede i 1942, da verdenskrigen var på sit højeste, oprettede Møller den første nordiske fond, 'Fonden af 1942 angående Nordisk Samarbejde'.

Den officielle biografi

Vi kommer A.P. Møllers vilje lidt nærmere i ét værk, nemlig den biografi, som hans søn, Mærsk McKinney Møller i 1984 lod universitetslektor Ove Hornby skrive om sin far. Indholdet må således betragtes som en udlægning, der flugter med Mærsk McKinney Møllers egen opfattelse. Bogen beskriver den nordiske betonings fremkomst sådan:

'A.P. Møller oprettede 'Fonden af 1942 angående Nordisk Samarbejde' for at berede vejen for det nære økonomiske og politiske samvirke mellem de nordiske lande, som altid var hans ønskedrøm. Fonden udsendte en lang række nordiske pjecer og film, og den virkede under besættelsen som et skalkeskjul for støtte til jødiske flygtninge og illegale formål. Da muligheden for en nordisk sammenslutning fortonede sig efter krigen, skiftede fonden efterhånden uddelingspolitik og ydede hovedparten af støtten til det danske arbejde i Sydslesvig.'

Bemærk, at Møller før krigen ønskede et radikalt mål om 'nordisk sammenslutning' og ikke blot

samarbejde og samvirke. Dette ønskede eksisterede helt frem til midten af 1950'erne.

Den borgerlige lovbog for nordiske riger

I 1947 blev en række mindre fonde, herunder den nordiske, samlet i én stor familiefond, idet A.P. Møller frygtede, at hans livsværk før eller siden ville blive overtaget af danske eller udenlandske spekulanter.

Ved fondens første møde blev der, ifølge Hornby, givet 'støtte til udarbejdelse af forslag til fælles borgerlig lovbog for de nordiske riger, uden nogen art af partipolitiske tendenser'. Støttemodtageren var, så vidt vides, juraprofessor Frederik Vinding Kruse, som ene mand forfattede en nordisk lov med 1457 paragraffer om personret, familieret, arveret, ejendomsret og obligationsret. Tiden var dog forpasset for denne tanke, som aldrig slog rod blandt beslutningstagere.

I 1949 skriver den da 72-årige A.P. Møller til en journalist om sine engagementer på et bredere nationalt grundlag: 'Mit livs virke er for øvrigt for mig en skuffelse, fordi de landsmæssige ting, jeg har fundet vigtige, og som jeg gennem årene har søgt at arbejde for, alle har bragt negative løsninger,

f.eks. forhindringen af De Vestindiske Øers salg, et forsvarligt dansk forsvar i tiden og en nordisk sammenslutning...'.

Vi ved ikke, hvad Møller mente med en 'nordisk sammenslutning', men meget tyder på, at han så en forsvarsmæssig og idébetonet alliance for sig. Dette understøttes af, at han ofte talte om danskhed og fædrelandskærlighed i sammenhæng med Norge eller Sverige. Mange år senere, i 1985, lød det fra hans søn Mærsk Mc-Kinney Møller:

Samhørighed med Norge

'Min far følte stærkt for Norge, og besøgte ofte dette dejlige land, havde mange norske venner og samarbejdede hele sit aktive liv meget med nordmænd. Og den fælles nationale skæbne under krigen øgede samhørigheden.'

Den norske forbindelse blev senest understreget i 2024, da Fonden gav syv mio. kr. til Schæffergården, som ejes og drives af Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde.

Foreningen Norden har også nydt godt af A.P. Møller Fondens bevillinger, ikke mindst i årene 1923 til 1979, hvor foreningen ejede Hindsgavl ved Middelfart.

Et eksempel på A.P. Møller Fondens støtte til grænselandet er de 300-400 mio. kr. til byggeriet af A.P. Møller Skolen i Slesvig, der blev indviet af dronning Margrethe i 2008. Her hilser hun på den glade giver, Mærsk Mc-Kinney Møller. Foto: Claus Fischer, Ritzau-Scanpix.

DR indtager Historiske Dage i 2025 med en sceneversion af radioprogrammet 'Kampen om historien' med Adam Holm som vært. A.P. Møller Fonden har støttet med 1,5 mio. kr. Foto: Sissel Fossat.

Hvor det kan være uklart, hvad der bragte Møller på sin nordiske kongstanke, er det nemmere at finde en kilde til Fondens interesse for grænselandet. Hans søn, Mærsk Mc-Kinney Møller, skriver i 1992 om afstemningen om Maastricht-traktaten:

'Min interesse for grænselandet har jeg arvet. Slægten stammer på min fars side fra Rømø. Jeg nærer stor respekt og sympati for den danske befolkning i grænselandet.'

Mærsk Mc-Kinney Møller var både global og national. Tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen sammenfattede ham sådan i Thomas Larsen og Finn Martensens bog 'Mærsk Mc-Kinney Møller': Han er en vidunderlig blanding af at være dansker, dybt national dansker, og så verdensborger med et globalt udsyn.'

Fra far til søn

Da hans far havde argumenteret for, at Danmark var for lille til at forsvare sig selv, og derfor burde søge i forbund med sine nærmeste naboer, er det måske her, at vi finder motivet til faderens kærlighed for Norden. Han opfattede den nordiske region som en passende familier størrelse mellem det nationale og det globale, en opfattelse han lod præge fondens

fundats. Dermed cementerede han nordisk samhørighed for tid og evighed, idet stifters vilje, som nedfældet i fundatsen, nærmest er umulig at ændre.

Som Hornby nævner, var meget ændret efter krigen, og Danmark orienterede sig stærkt mod USA og resten af Europa. Alligevel talte Møller fortsat stærkt for Norden i en årrække, hvilket kom til udtryk i vedtægterne, da fonden i 1953 deltes i to – med Familiefonden som den helt store. Det hedder, at Familiefonden skal 'virke for den snævrere mulige sammenslutning eller samvirken mellem Danmark og de andre nordiske lande, særlig Sverige og Norge.'

Vi må antage, at udtrykket 'snævrere mulige' skal forstås som 'tættest mulige'. Akkurat som statsminister Jens Otto Krag anvendte udtrykket, da han åbnede Folketinget i 1966 med denne pasus: 'Det er klart, at vor indsats i udenrigspolitikken må ske i den snævrere mulige forbindelse og forståelse med det øvrige Norden.'

Selvom der altså blev talt om en nordisk sammenslutning helt op til midten af 1950'erne, blev ordet 'samhørighed' det nye begreb for tildeling af støtte til nordiske formål – et ord som er gældende den dag i dag.

Velgørenhed i stilhed

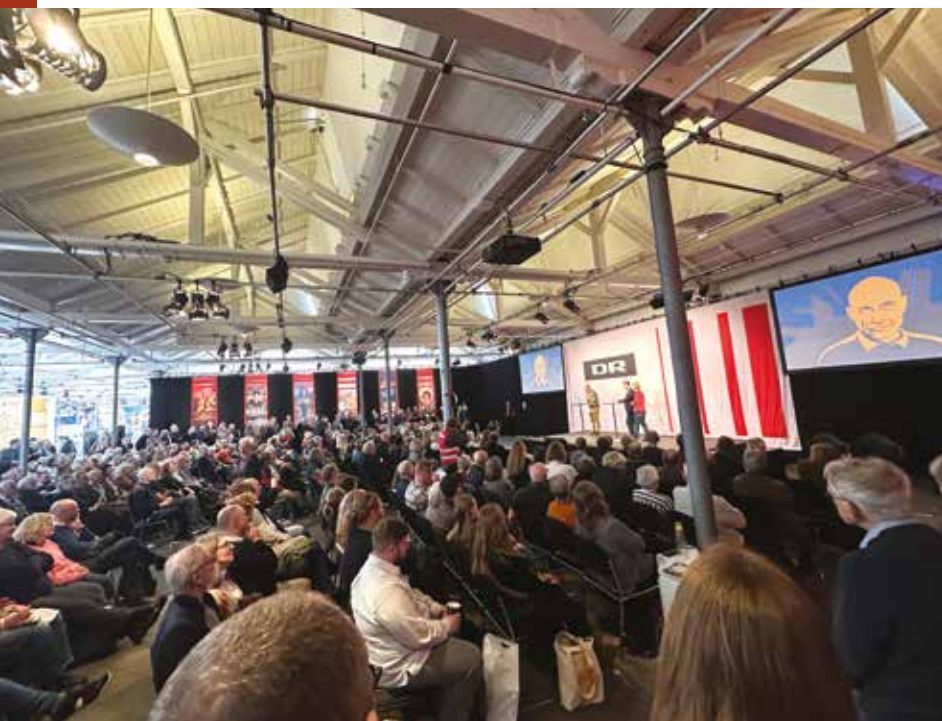
Når det ikke er så ligetil at finde kilder til far og søns motiver med fonden, skyldes det, at de begge generelt har ønsket, at donationerne talte for sig selv. Selv da firmaet A.P. Møller-Mærsk i slutningen af 60'erne ansatte en informationschef, Karsten Borch, lykkedes det end ikke ham at vriste noget om fonden ud af Mærsk Mc-Kinney Møller:

'Velgørenhed gør vi i stilhed. Hvis vi råber op offentligt, hver gang vi skænker en robåd til en ungdomsklub, så hører det til på reklamekontoen'. Et synspunkt Mærsk Mc-Kinney Møller reformulerede 20 år senere:

'Jeg håber, de (læs: omverdenen) vil forstå vor mærkelige indstilling, der går ud på, at vi måske gør mest gavn ved at virke i ubemærkethed.'

eø

På dr.dk/tv findes en helt ny og velanmeldt tv-serie 'Dynastiet Mærsk' fra 2025 om virksomhedens begyndelse.

Forårsstemning på forpladsen under Historiske Dage i 2025 ved Øksnehallen i København. Foto: Palle Bo Nielsen.

Gøder nordisk forståelse

Festivalen Historiske Dage har nydt godt af en bevilling fra A.P. Møller Fonden på 500.000 kr. om året i de seneste tre år. Vi møder festivalens leder for at høre, hvordan det hele begyndte og om den nye nordiske betoning.

- Vi gøder nordisk forståelse og vil gerne være katalysatorer for nordisk samarbejde, siger Henrik Thorvald Rasmussen, leder af Danmarks største historiske festival med 10.000 årlige besøgende i Øksnehallen i København, som nu har fået samarbejdspartnere over næsten hele Norden – godt hjulpet af fondsmidler fra A.P. Møller Fonden.

Hvordan formidler vi fortiden, og hvad formidles der for tiden?

Det sammensatte spørgsmål satte Folkeuniversitetet sig for at besvare i 2013 med den tanke, at der burde være basis for en festival for historieinteresserede i Danmark.

Tanken om, at forfattere til historiske bøger

Historiske Dage 2026

150 foredrag på syv scener omkranset af 75 stande. Finder sted i Øksnehallen ved Københavns Hovedbanegård i weekenden den 14. og 15. marts. Fri entre for alle under 18 år. Find alt på: historiskedage.dk

kunne tage springet og fortælle om bøgerne på en slags bogmesse, havde rumsteret i forlagsbranchen i nogen tid. Det var derfor også forlagsfolk, som i 2014 etablerede Historiske Dage, som fik et løft, da Folkeuniversitetet overtog i 2020.

Gennembruddet

- Gennembruddet kom, da vi tænkte længere ud end bogbranchen – til museer, arkiver og foreninger, der arbejder med historisk formidling. Desuden fandt vi allerede dengang en fornuftig balance mellem udstillere og scenevante til at formidle historie. Blandt de 70 udstillere er der fortsat mange forlag, men flertallet udgøres af museer, arkiver og historiske foreninger – og nu også nordiske.

Henrik Thorvald Rasmussen, der også er udviklingschef hos Folkeuniversitetet, begyndte i 2022 at søge kontakter i Øresundsregionen for at skaffe et bredere og større publikum. Da en ansøgning hos A.P. Møller Fonden tilmed blev imødekommet, blev det muligt både at invitere fra Norden og selv rejse ud og gøde jorden for nordiske arrangementer og udstillere på Historiske Dage.

I 2023 deltog blot tre svenske institutioner fra Øresundsregionen; Kulturen i Lund, Helsingborg Museum og Thyco Brahe Museet på Hven. I 2024 var hele 20 arrangementer af nordisk betoning og mange nye nordiske udstillere er kommet til, blandt andre Nordiska Museet, Vasamuseet, Islands Nationalmuseum og Dansk-Finsk Kulturfond på Hanaholmen i Helsingfors.

- Vi spiller på bevidstgørelse af nordisk samhörighed. Jeg har det selv med Norden, som er jeg med i en søskendeflok, hvor vi ved, hvem vi er,

hvor vi er og hvad der forener og skiller os. Vi er på linje, vi har noget sammen, noget fælles. Det er den følelse, vi forsøger at trække ind og skabe et stærkt nordisk spor på Historiske Dage, siger Henrik Thorvald Rasmussen, som pointerer, at de optrædende på de 20 nordiske begivenheder taler på deres eget sprog.

- Det er lidt af et dogme for os, at vi danskere gør os anstrengelser for at tale langsomt og tydeligt, når vi er sammen med nordiske folk. Det gælder selvfølgelig også de optrædende fra de andre nordiske lande. Der skal ikke så meget til. Man skal bare huske det, siger Henrik Thorvald Rasmussen.

Den svenske skuespiller Stina Ekblad på Historiske Dage i 2025

eø

A.P. Møller Fonden

Med 2.500 ansøgninger og godt 500 bevillinger uddelte A.P. Møller Fonden og Den A.P. Møllerske Støttefond i 2024 mere end 2 mia. kr.

Vi bringer herunder en liste over de seneste 10 års nordiske bevillinger.

- NordUNG – nordisk perspektiv i ungdomsuddannelserne, 15 mio. kr.
- NORD, stærkere nordiske fællesskaber, årligt ungeting, 5 mio. kr.
- Norden i Verden – retorisk medborgerskab, talefestival, 12,9 mio. kr.
- Nyt nordisk humanistisk center, nordiske universiteter – forskning, 60 mio. kr.
- Vejen til nordisk samhørighed i skolen – Norden i Skolen, Foreningen Norden, 11 mio. kr.
- Ungdommens Folkemøde Nord – årlig festival, 3 mio. kr.
- Popcorn Nordic – musikalsk talentudvikling på tværs af Norden, 500.000 kr.
- Nordisk smag – en fælles bæredygtig madkultur, 3,1 mio. kr.
- New Nordic Lexicon – stereotyper og klichéer i Norden, 2 mio. kr.
- Frivilligt kirkeligt arbejde i Norden: nordisk samhørighed, samskabelse og motivation blandt frivillige. VIVE.
- Kvindelige forfattere i nordisk litteratur, 5,1 mio. kr.
- LiteratureXchange – nordisk fokus på litteraturfestival, 2 mio. kr.
- Nordisk Nat i Naturen – at sove udendørs, 1,7 mio. kr.
- Norsk Bohemliv, Christian Krohg – på Gl. Strand, 1,8 mio. kr.
- Tranhuset, restaurering – Nordatlantens Brygge, 21 mio. kr.
- Den norske sømandskirke i København, renovering, 9 mio. kr.
- This og Aarhus Series – styrket nordisk profil på mediefestivaler, 500.000 kr.
- Kofoeds Skole i Nuuk - hjælp til selvhjælp, 6 mio. kr.
- Historiske Dage – nordisk profil, 1,5 mio. kr.
- Trap Danmark – nu også om Rigsfællesskabet, 49 mio. kr.

Nordisk smag

Professionshøjskolen UCN er gået sammen med en finsk og en norsk læreruddannelse om at udvikle nyt undervisningsmateriale, så skoleelever kan lære mere om fælles træk og forskelligheder i den nordiske madkultur – i fortiden, nutiden og fremtiden.

Projektet involverer undervisere og lærerstuderende på de tre nordiske læreruddannelser, som undervejs skal afprøve undervisningsmaterialet på elever i folkeskolen.

Lærere og studerende holder årlige netværksmøder på tværs af landene, for at styrke nordisk samhørighed, give indsigt i fælles nordiske værdier og traditioner for undervisning. Projektet er støttet af A.P. Møller Fonden med 3 mio. kr.

Containerskib fra Mærsk på vej ned gennem Elben til Hamborg.
Foto: Reichswald.

Norden i verden - Retorisk medborgerskab

NORDISK TALEFEST

Her dystes om bedste danske tale i 2025. I år holdes det nordiske mesterskab i taler i København d. 6. maj. A.P. Møller Fonden bidrager med i alt næsten 13 mio. kr. Foto: Mikkel Randløv, Elektrofilm.

At styrke demokratisk selvtillid blandt skandinaviske unge. Det er ideen bag dette projekt, som kulminerer med Nordisk Talefest den 7. maj i København. Her dyster elever fra ungdomsuddannelser i Danmark, Norge og Sverige og holder taler om det, der optager dem.

Allerede sidste år begyndte flere hundrede undervisere at blive bedre til at undervise i retorik, argumentation og taleskrivning. Klasserne har derefter indsendt deres manuskripter til projektet,

som består af organisationen Danske Taler samt universiteterne i Bergen og Uppsala.

Dernæst er udvalgt de bedste taleskrivere, som får mulighed for at holde deres tale foran andre unge til de nationale talefester.

Til sidst udvælges de bedste elever fra Norge, Sverige og Danmark, som får mulighed for at holde deres tale til den store Nordiske Talefest, som i år afholdes i København fra d. 6. til d. 8. maj.

Men inden da skal de danske unge i konkurrence ved tre regionale talefester:

- 17. marts, Talefest Midt – Aarhus Dokk1 – kl. 13-15
- 18. marts, Talefest Syd – Odense Hovedbibliotek – kl. 13-15
- 20. marts, Talefest Øst – Gentofte Hovedbibliotek – kl. 13-15

Det er muligt at være til stede og lytte med. Se også: talefest.nu

Den danske hjemmeside, hvor man kan se eksempler på taler fra de seneste års talefester: dansketaler.dk/events/talefest

A.P. Møller Fonden har støttet med 12,9 mio. kr.

Norden i Skolen

Norden i Skolen er en gratis online undervisningsplatform for lærere og elever i hele Norden, der gør det nemt at arbejde med nordisk nabosprogsforståelse, kultur og samfundsfag. Platformen er fyldt med materialer til grundskolen og gymnasiet, herunder film, lydordbog, skolechat, tekster og opgaver, og den støtter venskabsklasser på tværs af grænserne.

Danskfagets formålsparagraf siger, at 'Eleverne skal i faget dansk have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab'. Det er den paragraf, Norden i Skolen er sat i verden for at leve op til.

Platformen administreres af Foreningen Norden i samarbejde med børnefilmfestivalen Buster, Danmarks Lærereforening og NAPA, Nordens Institut i Grønland. A.P. Møller Fonden har støttet med 11 mio. kr.

Skal I på bilferie i Norge?

Skær lidt af den lange køretur, og sejl mellem København og Oslo.

Som medlem af Foreningen Norden kan I spare 10% på alle kahytter og tage bilen med helt gratis*. Fyld den med bagage, yndlingsbamsen og feriestemning, og køр direkte om bord.

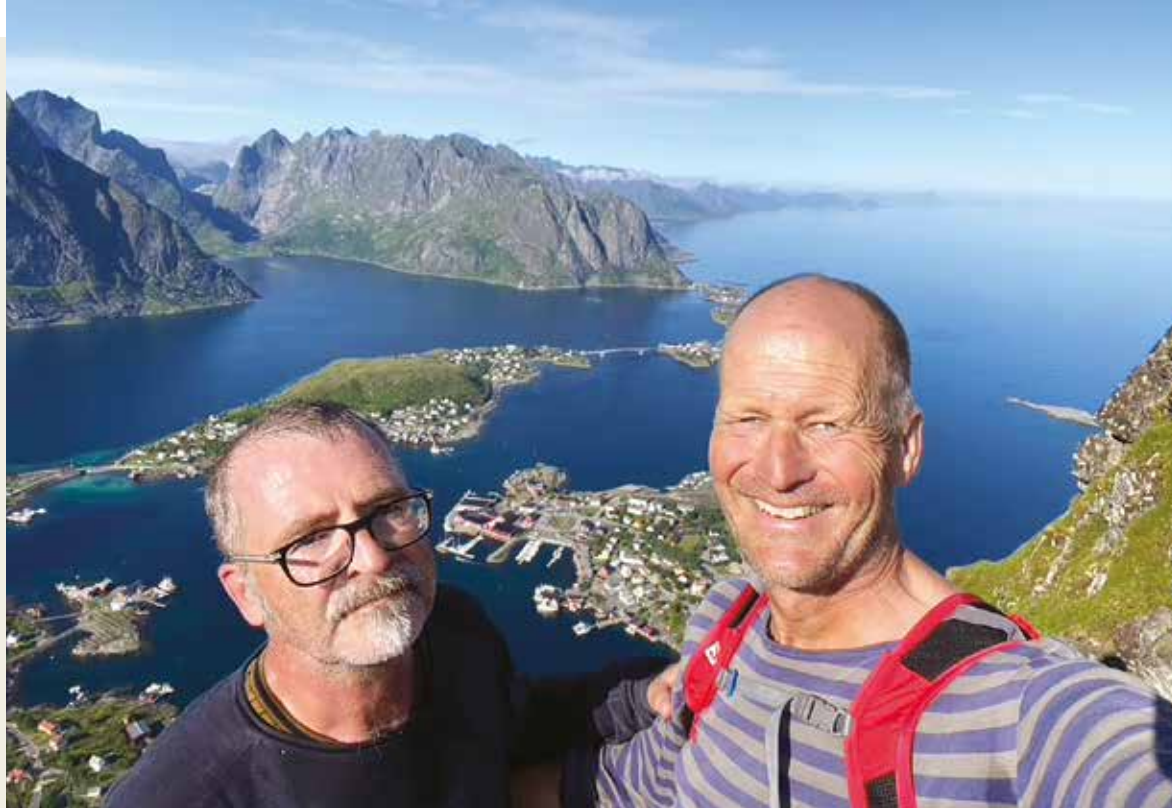
Book senest 27. april 2026, og vælg afrejse i perioden 7. april til 30. september 2026. Brug kampagnekoden **FN26BES1** ved bestilling.

*Bestil og læs mere på www.gncl.dk/norden

Pst! Hjemturen klarer vi også
– uden stop ved hver rasteplads.

Tag bilen med
Gratis*

Hughes og hans mand, Verner Kristiansen, højt over fiskerbyen Reine på Lofoten. Foto: Privat.

Man kan da ikke erklære krig på norsk

Bare danskerne turde kaste sig ud i svensk og norsk og glemme, at de begår masser af fejl. 'Jeg vil selv hellere forsøge at kommunikere, end at holde mig tilbage,' siger lingvisten og journalisten Adrian Hughes, som advarer mod, hvad han kalder for sproglig fastfrysning.

- Norsk og svensk indgår som kerne i et batteri af sprog, som jeg føler mig fortrolig med. Derfor er jeg også tryk ved at være sammen med nordmænd og svenskere, de gør mig endnu mere begejstret for sprog, siger Adrian Hughes, hvis sproglige ekvilibrisme har fundet et stort publikum gennem et kvart århundrede. De fleste voksne danskere kender ham som vært på programmer som 'Smagsdommerne', 'Historiequizen', 'Kunstquiz', 'Kulturjournalen', 'Alle Tiders Historie' eller P1s 'Klog på sprog'.

Han taler i formfuldendte sætninger, som virker

forberedte og velovervejede, men som især er et resultat af et langt liv med tillært og medfødt sans for sprog.

- Jeg har altid leget med sprog og jeg vil noget med sprog! Jeg vil gerne, at vi bruger sproget mere hensigtsmæssigt, at vi er mere bevidste om brugen og går mere i dialog med hinanden om, hvad sprog kan og gør.

- Mennesker er jo følelsesmæssigt optaget af deres sprog, som de dannede i deres formative år, hvor de tog sprog til sig. Men med følelserne følger ikke nødvendigvis bevidstheden. For mange er sproget frosset fast, som en myg i rav, og så sker der jo ikke noget. Det mærker de med smerte, når nye generationer taler helt anderledes.

- Denne fastfrysning kan man undgå ved at arbejde sine verbale hæmninger. Som lingvist er jeg født med den manglende selvkritiks nådegave, og jeg taler derfor ligeud til folk – også på andre sprog. Faktisk især på andre sprog, som jeg gerne

kaster mig ud i, selvom jeg laver masser af fejl. At lære sprog er at fejle. Når jeg taler svensk med svenskere, så gætter jeg meget. Jeg kan jo ikke alle ord, men prøver mig frem.

At turde tale

- Derfor kan jeg også lide, at danskere taler engelsk med tydelig dansk accent. Jeg påskønner, at de taler. Det er et kvalitetsstempel, at de taler engelsk, selvom man kan høre, at de ikke er fortrolige med sproget.

Adrian Hughes henviser til episoden, hvor en kvindelig dansk minister, som til en engelsktalende forsamling ville forklare, at hun lige var trådt til som minister og derfor sagde: 'I am in the beginning of my period', hvilket betyder: min menstruation er lige begyndt. Den sætning måtte hun høre meget for.

- Jeg har kun foragt for dem, der ser ned på den slags talefejl. Slap dog af! Hun gik jo på dansegulvet og tog en svingom. Man skal turde leve sig ind i sproget, og det er mig en evig kilde til moro at høre, hvordan danskere, nordmænd og svenskere taler engelsk. Men bestemt også respekt for at turde tale.

Adrian Hughes beretter om sin deltagelse i et kursus i italiensk, som foregik både i Danmark og Italien. Her måtte han smide alle sproglige mangler i ordforråd og udtale til side.

Spillede italiensk

Min veninde havde giftet sig med en italiener og det gav mig lyst til at lære sproget. Jeg kom da også ret langt på kurset, især fordi jeg talte det bedste jeg kunne, vel vidende, at det slet ikke var perfekt. Jeg vil hellere *forsøge* at kommunikere, end at holde mig tilbage. Derfor spillede jeg italiensk, gestikulerede med hele kroppen og hvis jeg ikke havde ordet, så forsøgte jeg at beskrive det med alle mulige andre ord. Uden hæmninger.

- Som barn synes jeg, at det var sjovt med den grønlandske radioavis, hvor der blev kastet danske tal, ord og navne ind. Det efterbede jeg og blev også ret god til vrøvlefransk og vrøvlefinsk. Jeg har indspillet en film, hvor jeg i to timer går rundt i en finsk skov og taler såkaldt finsk. Og jeg har spillet russer på TV3, hvor sproget var rent fup-russisk, lyder det fra Hughes.

Han føler i øvrigt også et vist sprogligt slægtskab med norsk, fordi han opfatter den norske intonation

I sin ansøgning til Teknisk Forlag om at blive journalistelev skrev Adrian Hughes kækt, at han kunne læse op på sit tyske på tre dage, hvorefter han fluks blev sendt til en værktøjsmesse i Tyskland. – Det gik dårligt, siger han om sit overmod. Her præsenterer han buket af vilde blomster på Lofoten. Foto: Privat.

som værende meget lig den walisiske; han er selv født i Wales og flyttede med sin familie til Danmark, da han var halvandet år gammel. Men hans far er født i 1928 og talte ikke andet end walisisk, da han kom i den engelsktalende skole som fireårig.

- Når walisere taler engelsk, kører deres toneleje op og ned ad de græs- og lyngklædte bakkedale på nøjagtig samme måde som nordmændenes intonation gør det, siger Adrian Hughes, og kaster sig omgående ud i en gengivelse af engelsk, som walisere ville tale det. En tydelig accent, som mange vil genkende fra Hugh Grants bofælle i filmen 'Notting Hill', hvor bofællen fremstilles klassisk stereotyp som den ubegavede waliser, briterne har det med at sætte deres walisiske landsfæller i bås som.

-Briter fortæller historier om walisere, som de kalder Taffies, på samme måde som danskere i forne tider fortalte Aarhus-historier, oplyser Hughes. Trods sit walisiske ophav kan han ligesom englændere mere sig betragteligt over, at walisernes nationale grøntsag er en porre.

Som årene går, sætter Hughes mere og mere pris på sine sproglige rødder.

- Jeg drages mere og mere mod TV Charlie, som viser gamle danske film som 'Harry og kammer-tjeneren', 'De røde enge' og 'Baronessen fra ben-

zintanken' og mange flere. Dem ser jeg på grund af sproget, fordi jeg her genfinder den tydelige og langsomme danske udtale fra 50'erne, som siden er blevet mere og mere grødet. I dag klumper vi vores ord sammen og bliver mere og mere utydelige. Det tror jeg også kan være en barriere for vores naboer i Sverige og Norge. De er ikke så trygge ved dansk. De har ikke så let ved at forstå os – og slet ikke ved at tale dansk. Det bør vi være mere opmærksomme på.

Sammen i Norden

For Adrian Hughes er Norden og de nordiske sprog vigtigere end nogensinde.

- I forvejen har vi jo samme sproghistoriske ballast i Danmark, Norge og Sverige. Nu må vi også finde stærkere sammen kulturelt og politisk. Tiden kalder på det. Vi har længe følt os alene hjemme, fordi de voksne var gået. USA er jo nærmest blevet en trussel, og vi står tilbage i en skrøbelig forsvarsalliance. Her må vi skele til Finland, som er et giftigt pindsvin at sætte hånden på og at forsøge at løfte op. Det bør vi også være i Danmark.

- Vi bør i det hele taget forbinde os tættere med vores nordiske brødre. Det gælder også med de selvberøende finner, som er i stand til at være li-

Adrian Hughes:

- Er redaktionen ikke kommet til at beskære billedet forkert? Nej. Sådan ser det ud. Min mand, Verner Kristiansen, har i foreløbigt 36 år moret sig med at tage forkert beskårede billeder af mig - som en reaktion på, hvor stor en linselus jeg er i mit øvrige arbejde. Sådan ser den slags billeder ud. Foto af cykeltur på Færøerne. Foto: Privat

geglade med, hvad andre tænker om dem og som ofte taler så langsomt, at man spørger sig selv, om de er tænksomme eller bare dumme, siger Hughes med et smil.

Tiden med mor og brødre i Norge

Adrian Hughes har et særligt forhold til Norge, idet hans mor havde et forhold til en norsk mand i nogle år, da Adrian var 8-10 år.

- Hun planlagde at flytte til Norge og købte en grund i Bærum lidt uden for Oslo og hun fik min far, som hun var skilt fra, til at tegne et hus. Derfor kom vi drenge på tre lange ferier i Norge sammen med min mors fyr og hans tre døtre. Det var en ambitiøs familiesammenføring, som da heller ikke kunne holde. Der fandt jeg ud af, at man godt *kan* skændes på norsk. De tre piger ville nemlig ikke have nogen ny mor i deres liv, og jeg husker især, da en af dem, Mona, hed hun vist, skreg: Du er ikke min mor!

- I Norge blev jeg vant til både at tale og læse norsk. Da jeg fik Guinness Book of Records på norsk læste jeg den og kunne den udenad. Senere har jeg mødt mange nordmænd og skabt mig en forestilling om nordmænd som værende lattermilde, kære, indtagende og bedårende.

Kan nordmænd blive aggressive?

- Man har svært ved at forestille sig en nordmand erklære krig. Det kan man da ikke gøre på det venlige norsk med dets syngende toneleje og intonation. Nordmænd taler op og ned ad fjeldene med store skift i frekvens fra det dybe til det høje c. Sangen i sproget kender vi også fra fynsk. Hvem husker ikke Ove Sprogø som doktor Hansen i Matador, som ville have fre' her til lands. Sådan har jeg det med nordmænd. De kan da ikke blive aggressive og føre krig, vel? Jo, jeg ved godt, at det kunne de sandelig godt under 2. verdenskrig, da liv og frihed stod på spil. Derfor kan jeg så godt lide nordmænd, siger Adrian Hughes, som også har et særligt forhold til svenskere og svensk.

- Vores fordomme om svenskerne er, at de er selvhøjtidelige, at de er Skandinaviens tyskere, at de bankede os i fodbold, og at de har et industrielt forspring. Men den skinbarlige virkelighed er også, at det svenske sprog er krystalklart og sylespidst. Det er mig en udelt fornøjelse at lytte til distinktiivt højsvensk. Her finder jeg den tydelighed, som jeg savner i det danske, siger Hughes.

eø

Badende Hughes på Lofoten. Foto: Privat.

Tør tale med børn om døden

Kim Fupz Aakeson er Danmarks mest populære forfatter, hvis man måler på bogudlån. Han har skrevet over 100 børnebøger og udnytter den frie nordiske børnekultur. Vi taler med ham om Norden og hans fortællegreb.

Kim Fupz Aakeson har en enestående evne til at gribe børn med sine figurer og universer - for eksempel serien med den sjove og grove Vitello. Hvad er hemmeligheden bag fortællegrebet? Hvordan gør han historier levende, når de fleste af os andre har så svært ved det? Og hvad er hans nordiske forfattererfaringer?

- Voksne siger tit, at mange emner er for svære for børn tale eller høre om. I virkeligheden er det

ofte de voksne, som har det svært. Her kommer litteraturen ind som en forløsning, og det benytter jeg mig ofte af, siger Kim Fupz Aakeson, hvis seneste bog 'Manden og drengen', netop handler om døden. Drengen er døden, som kommer for at hente den gamle mand.

- I Norden har vi en fri børnekultur, og især i Danmark er vi ikke bange for at tale om svære emner som døden. Uanset om det er hamsteren eller

'Manden og drengen' udviser stor nænsomhed i både tekst og tegninger. Bogen former sig som en samtale mellem Drengen, døden, og Manden, som skal dø. Drengen forklarer, at den gamle har givet sine børnebørn noget at se tilbage på:

Manden sukker: 'Men for mig er det tid?'

'Din tid er gået. Så er din tid kommet. Eller

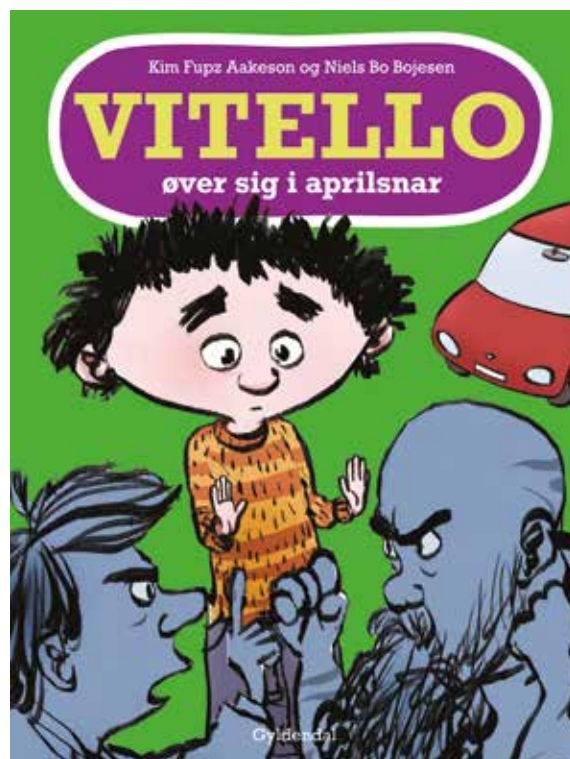
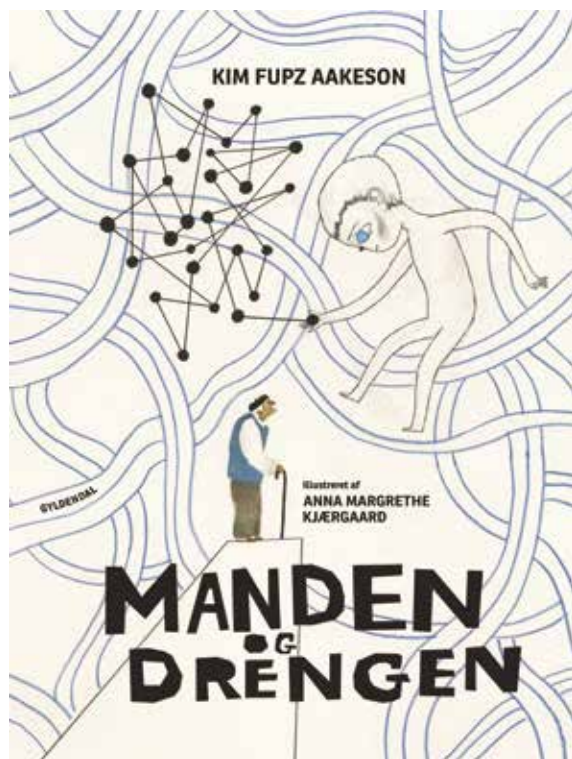
osse er det omvendt.' Drengen laver en lille grimasse. 'Jeg er aldrig helt sikker.' Manden nikker. Alt bliver småt under dem, rutsjebanen, havnen, villakvarteret, lysene i vinduerne, bilerne, vejene.

'Får jeg måske Mie at se igen?' spørger han forsigtigt.

'Det ved ingen,' svarer Drengen. 'Ikke engang jeg.'

'Man har da lov at håbe,' siger Manden.

Bogen er illustreret af Anna Margrethe Kjærgaard.

Vitello er i chok. Ingen har fortalt ham om aprilsnar før nu? En hel dag hvor man må lyve og få folk til at hoppe på ting, der ikke passer!? Heldigvis er der kun en uge til, at det er 1. april, så nu gælder det om at samle drengene og finde på noget rigtig sjovt. Forside fra Gyldendal.

farfar, der dør. Men 'Manden og drengen' vil nok alligevel ikke kunne sælges i andre lande – måske bortset fra Norge, siger Fupz Aakeson og tilskriver Astrid Lindgren en stor del af æren for, at vi trods alt tør tale om det svære.

Astrid Lindgren turde

- Astrid Lindgren har om nogen banet vejen for, at vi i Norden godt kan finde ud af at tale om sorg, tab og død. Hun var virkelig langt fremme med at fortælle om de svære emner, så både børn og voksne bliver grebet af hendes utilslørede og varme fortællinger.

- Men der er alligevel områder, hvor vi er meget forskellige i Norden og som også smitter af i formidlingen til børn. I Danmark er vi kendt for bevidst at gå imod tidsånden med kontroversielle holdninger, som vi serverer med satire, humor og grove jokes. Den politiske ukorrekthed har især svenskerne det svært med, siger Fupz og henviser bl.a. til striden i Sverige om Jakob Martin Strids 'Mustafas kiosk'.

Bogen udkom tilbage i 2002 i Sverige, men pludselig, i 2013, rejste der sig en storm af kritik af bogen om Mustafa, der står i sin kiosk med en stor krumsabel liggende på disken. Han fylder kvarterets unger med røverhistorier om, hvordan han var sultan i et fjernt land og huggede hovedet af en mand. Danske og norske læsere elskede bogen og i Danmark solgte den i hele 11 oplag. Men i Sverige blev folk rasende. De så Strid-bogen som dybt racistisk, som en grov karikatur af muslimer.

- Svenskerne viger tilbage for det politisk ukorrekte, for det problematiske. De er bange for at såre hinandens følelser, hvor vi i Danmark og Norge trives bedre med det kontroversielle. Vi tager det ikke så bogstaveligt og derfor tåler vi også mere, siger Kim Fupz Aakeson.

Kim Fupz Aakeson var i 2013 nomineret til den allerførste uddeling af Nordisk Råds Børne- og Ungdomslitteraturpris med bogen 'Søndag'.

- Jeg var da stolt over at være med i første kuld. Det var på høje tid, at vi i Norden fik en litteraturpris, når man så, hvor godt det gik nordisk børne- og ungdomslitteratur, siger han.

Aakeson blev også dansk vinder i en nordisk konkurrence om bedste ungdomsroman, han har modtaget Ingmar Bergmans Rejselegat, og skabt

den vilde nordiske western, tv-serien 'Welcome to Utmark', sammen med Dagur Káris.

Demokrati og ligeværd

- I almindelighed er vi fælles om virkelig meget i Norden. Især vores demokratiske sindelag, som tilsiger, at vi alle er lige, men også erkender, at der må eksistere hierarkier. Dem har jeg også brug for som manuskriptforfatter til film og skuespil.

- Men undervejs oplever jeg, at vi er ligeværdige. Vi tager os tid til at høre hinandens meninger, også selvom vi ikke er placeret på toppen af hierarkiet. Det tager tid, men så må det være sådan. Det anser jeg for at være en stor fordel.

- Det er meget nemt at arbejde i Norden, idet vi også springer til for at hjælpe hinanden. Så kan det godt være, at vi i Danmark har et frispog, hvor vi tillader os at være grove på en måde, som konsenssøgende svenskere har lidt svært ved at vænne sig til, siger Kim Fupz Aakeson.

- Astrid Lindgren har om nogen banet vejen for, at vi i Norden godt kan finde ud af at tale om sorg, tab og død, siger Fupz Aakeson – her fotograferet af Sofia Busk, Jyllands-Posten, Ritzau-Scanpix.

Nordisk mytologi i Ulvedalene

Kim Fupz Aakeson skriver manuskripter til Nordeuropas største teaterforestillinger. Vi taler med ham om nordisk mytologi og forestillingen 'Ragnarok', som samlede flere end 100.000 tilskuere.

Først undslog Kim Fupz Aakeson sig, da Det Kgl. Teater bad ham skrive manuskript til den store årlige friluftsfest, der i 2023 skulle opføres på Moesgaard ved Aarhus og i Ulvedalene i Dyrehaven. Kravet var, at nordisk mytologi skulle være omdrejningspunkt.

- Jeg huskede ikke meget om nordisk mytologi, selvom min debutbog for mere end 30 år siden, 'Hvem tør vække guderne?', formidlede nordisk mytologi for børn, siger Kim Fupz Aakeson i dag, hvor han trækker tråde mellem kristendom og nordisk mytologi, en mytologi, som vi fortsat kan spejle os i.

Han endte da også med at sige ja til at skrive forestillingen 'Ragnarok' om gudernes undergang på en slagmark mellem jætter og aser med kvinden Liv som hovedpersonen.

Ved at bringe kvinden ind i fortællingen, kom 'Ragnarok' til at handle om at finde tilbage til lyset, troen og håbet på den anden side af en civilisations sammenbrud.

Kvantespring

- Det må have været et kvantespring for mennesker her i Norden, da kristendommen tog over fra en krigerkultur, hvor guderne ikke er tyngede af skyld og skam, som man ser i andre religioner. Tværtimod laver de mange ulykker og bryder med det, man kunne opfatte som etisk, siger Fupz Aakeson.

- Idealet i den tid, hvor den nordiske mytologi var dominerende, var, at menneskene skulle gå i krig. Der var stil over at falde på slagmarken, og de der gjorde det, røg straks i Valhal, hvor aserne, den nordiske mytologis guder, holdt til.

- På et tidspunkt begynder aserne at mærke, at ragnarok nærmer sig. For at ruste sig til kampen mod jætterne begynder de at skabe krig i menneskenes verden. For det betyder, at de faldne krigere kommer op i Valhal og hjælper guderne ved ragnarok.

- Vi ser det jo mange steder. Magtfulde mennesker rundt om i verden overtager tit magten med en god intention. De vil egentlig gøre det så godt, men når mørket melder sig på banen og skal bekæmpes, kan man pludselig give efter for sine principper. Så risikerer man at gå til grunde, fordi man ikke længere har de værdier, som det hele oprindeligt byggede på.

- Men hvad så, når vi har en præsident, som ly-

Thor i 'Ragnarok'.
Foto: Klaus Vedfeldt
for Det Kgl. Teater.

ver og rasler med sablen. Så begynder vi at spekulere i, om vi kunne få Donald Trump dømt for et eller andet, så hans politiske karriere kunne nå sin afslutning? Og vi er måske er klar til at gå lidt på kompromis med retsprincipperne, bare han bliver dømt? Så er vi selv udemokratiske, sådan som vi ellers har beskyldt ham for at være. Ligesom aserne, der i kampen mod det onde, selv bliver de uetiske og onde. De ophøjede bliver korrumpere.

Fri fortolkning

Kim Fupz Aakesons fortolkning af nordisk mytologi er meget fri, alene af den grund, at vikingerne ikke havde noget skriftsprog.

- Det var en vild tid at læse om med inspiration fra Jeanette Varbergs bog 'Viking: Ran, ild og sværd'. Men det er værd at huske, at vikingerne ikke havde noget skriftsprog, de havde kun 16 runer at gøre

godt med, og først langt senere begyndte munkene at skrive noget ned for eftertiden.

- Derfor kunne jeg tillade mig at opfinde den stærke kvindelige figur, som ikke findes i myterne. Men selve grundforestillingen om regnskabets time har jeg ikke forsøgt at komme uden om – tværtimod.

- Regnskabets dag er jo en fortælling, der går igen i andre religioner, f.eks. i islam, hvor det hele skal gøre op og alt lægges øde – lige indtil der opstår en fin, ny verden. Derfor synes jeg, at myten om ragnarok også er et billede på i dag, hvor vi på mange måder oplever, at tingene falder fra hinanden, at vi ødelægger det for os selv, siger Kim Fupz Aakeson.

Efter 'Ragnarok' i 2023 fortolkede han H.C. Andersens 'Snedronningen' i Ulvedalene sidste år og fra d. 25. maj i år opføres den på Moesgaard. eø

'Ragnarok' i Ulvedalene i Dyrehaven ved København. Foto: Miklos Szabo for Det Kgl. Teater.

Midt i en ændringstid

Danmark, Færøerne og Grønland har næste år formandskabet for et jubilerende Nordisk Råd, som markerer 75-året med en lang række projekter og begivenheder. Dem fortæller rådets direktør om her.

Når Kristina Háfoss taler om sine fem år i direktørstolen for Nordisk Råd, er der ét ord, som går igen: 'ændringstid'. Ordet er mere færøsk end dansk, og Háfoss taler da også dansk med den distinkte og melodiske færøske tone.

Hun er opvokset og har boet det meste af sit liv på Færøerne – og har fortsat sin faste bopæl sammen med sin familie i Torshavn. Hendes fem år i Nordens Hus i København har budt på flere og større ændringer, end det nordiske samarbejde har gennemgået i mange år.

- De seneste fem år har været en stor ændringstid for Nordisk Råd og nordisk samarbejde. I starten var samarbejdet i høj grad påvirket af coronapandemien. Derefter kom Ruslands fuldskalakrig i Ukraine til at få stor indflydelse, og i den seneste tid har vi oplevet trusler mod Grønland og Norden fra en af vores allierede i vest. Grønlands fremtid er i

den grad blevet et storpolitisk anliggende. Nordisk samarbejde internationalt har fået en stadig større betydning. Involvering og inkludering af unge i Nordisk Råds arbejde har også været i fokus, sammen med arbejdet med at gøre Norden til en så integreret region som muligt. Arbejdet med opdatering af Helsingforsaftalen – Nordens grundlov – har også været i gang sideløbende, siger hun.

Historisk værk med fremtidssyn

Vi taler om Nordisk Råds markering af sit 75-års jubilæum næste år, idet Kristina Háfoss leder den arbejdsgruppe om jubilæumsåret, som rådets præsidium har nedsat.

- Rådet udgav jubilæumsbøger både i 25- og 50-året, men det er klart, at vi må samle op igen i 2027 med en ny udgivelse, som både kommer til at beskrive historien med særligt fokus på de seneste

Kristina Háfoss ses her ved 50-års jubilæumsfesten for Nordic Innovation i 2024 på hovedbiblioteket Deichmanns i Oslo, omgivet af Nordisk Ministerråds generalsekretær Karen Ellemann og Nordisk Råds vicepræsident Helge Orten og præsident Jorodd Asphjell, helt til højre. Foto: Terje Borud.

Kristina Háfoss er både Færøernes og Danmarks første rådsdirektør. Foto: Caroline Roka.

25 år, men også i høj grad ser fremad. Bogen udkommer i stort antal i starten af 2027 i flot udstyr og den skal gerne blive let at læse, siger hun og fremhæver bogens billedside. (Se interview med bogens redaktør side 31, red.)

- Vi ønsker, at gøre særligt meget ud af bogens billedside og det forventes, at mange af billederne vil indgå i en digital billedudstilling om Nordisk Råd, som bl.a. tilbydes parlamenterne, og også vil kunne ses på Nordisk Råds digitale platforme i 2027.

- Desuden bruger vi Nordisk Råds session i slutningen af oktober til en stor markering. Danmark er – sammen med Færøerne og Grønland – formandsland i 2027, og Folketinget er omdrejningspunkt for årets største nordiske topmøde og session med samling af regeringsledere, ministre, parlamentarikere og forhåbentlig også med repræsentanter fra de nordiske kongehuse og præsidentskaber. Færøerne og Grønland, som i januar i år har fået fast plads i Nordisk Råds præsidium, forventes også at spille en fremtrædende rolle i markeringen.

Hvad mener borgerne om Norden?

- Det er også nødvendigt, at vi ved mere om, hvad befolkningerne i Norden mener om det nordiske samarbejde – hvad ønskes og hvilke forventninger man har. Derfor gennemfører vi en spørgeskemaundersøgelse, som bl.a. skal følge op på nogle af de spørgsmål, som blev stillet i en tidligere undersøgelse. Vi vil både have at vide, hvilke områder borgerne mener, at vi skal lægge vægt på fremover, og hvordan de vurderer samarbejdet hidtil. Svarene skal vi bl.a. bruge til at præge de temaer, vi tager op i løbet af jubilæumsåret på de nordiske demokratifestivaler. Derudover foretages en særskilt undersøgelse, hvor de nordiske parlamentarikere får mulighed for at sige, hvad de mener om samarbejdet i Norden, og hvordan det kan og bør udvikle sig.

- Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen vil også være en del af grundlaget for seminarer og debatter i løbet af jubilæumsåret i de nordiske parlamenter og sammen med samarbejdspartnere såsom Foreningen Norden og måske også på universiteter.

- Vi bruger også jubilæumsåret til, i samarbejde med Norden i Skolen, at få mere viden om Norden og nordisk samarbejde ud til Nordens unge. Det ville være fantastisk, hvis alle i en skoleårgang i hele Norden får viden og nyt undervisningsmateriale om Norden i 2027. Skal dette lykkes, skal de nordiske undervisningsministre også involveres. Et af højdepunkterne i året vil være Nordens Dag d. 23. marts.

- Endelig vil vi også arrangere flere interparlamentariske møder om udvalgte temaer, hvor parlamentarikere i de nordiske parlamenter mødes for at drøfte og udvikle nordisk politik på udvalgte områder. Målet er at engagere endnu flere parlamentarikere end de 87 medlemmer af Nordisk Råd, og at styrke vores nordiske parlamentariske samarbejde. Dette gøres ved at Nordisk Råds udvalg inviterer andre nordiske politikere og fagudvalg til debatter om udvalgte temaer i det håb, at værdien og styrken af det nordiske samarbejde kan forplante sig og forankres endnu bredere og bedre i de nationale politiske fagudvalg, fortæller Háfoss.

eø

Nordisk Råds betydning er stigende og flere magtfulde politikere uden for rådet ønsker at tale til rådsforsamlingen. Her er det EU-kommissionsformand Ursula von der Leyen på sessionen i Stockholm i oktober sidste år. Foto: Lars Dareberg, norden.org.

Nordisk Råds historie

Efter flere fejlslagne forsøg efter 2. verdenskrig blev Nordisk Råd oprettet i 1952.

I årene frem til 1949 forsøgte politikerne at skabe en skandinavisk forsvarsunion, men det mislykkes, da Danmark, Norge og Island valgte at gå med i den vestlige forsvarsalliance Nato.

I slutningen af 1940'erne var der også forsøg på at samle Danmark, Norge og Sverige i én integreret økonomisk toldunion. Det lykkedes heller ikke.

Den daværende danske handelsminister, Jens Otto Krag – senere statsminister de fleste af årene i perioden 1962-1972 – skrev besk:

'I mit kontor i Handelsministeriet i København har jeg et skab, hvori jeg opbevarer vigtige dokumenter. Her har jeg en skuffe der bærer titlen 'Undersøgelser og referater vedrørende nordisk økonomisk samarbejde'. Den er stuvende fuld. Den bugner med papir. Der findes ingen skuffe, der hedder 'Resultater af nordisk samarbejde' – men fandtes den, ville den vist desværre være – ikke helt tom – men i hvert fald en hel del tyndere belagt.'

Ud af disse to fiaskoer voksede imidlertid Nordisk Råd.

I løbet af 1952 blev forslaget vedtaget af Danmark, Island, Norge og Sverige. Og under den første session, i Folketinget i 1953, var fremtrædende politikere som Tage Erlander (Sverige), Erik Eriksen (Danmark) og Einar Gerhardsen (Norge) til stede. Den tidligere danske statsminister, Hans Hedtoft, blev rådets første præsident.

Rådets juridiske grundlag hviler på Helsingforsaftalen, som blev vedtaget d. 23. marts 1962. Revision af Helsingforsaftalen er ikke en del af Nordisk Råd 75-års jubilæet, men meget tyder på, at 2027 bliver året, hvor de nordiske regeringer kan underskrive og godkende en opdateret og fornyet Helsingforsaftale i overensstemmelse med rekommandationen fra Nordisk Råds 87 nordiske parlamentarikere.

Det finsk-ålandske præsidentskab for Nordisk Råd i 2026 forventes at følge op på regeringernes arbejde med opdatering af Helsingforsaftalen, og her i februar har regeringerne fået præsenteret en rapport om forskellige juridiske aspekter i forbindelse med opdateringen. Nordiske bringer i juni-udgaven et interview med den finske professor Elina Pirjatanniemi, som har stået for redøgørelsen.

Venligt, men ærligt værk om Nordisk Råd

Dansk forsker skriver i hele 2026 på et stort værk i opdrag fra Nordisk Råd, som et led i den lange række af fejringer af rådets 75-års fødselsdag.

'Vi betaler dig for at skrive en bog om os og behøver vel ikke at tilføje, at du så portrætterer os venligt?' Det opdrag får mange journalister og forfattere, når de bliver hyret til at beskrive mennesker eller virksomheder.

Men for forskere er det anderledes. Her tæller kendsgerninger og faglig akademisk integritet. Og hvis der skal der analyseres, skal alt kunne underbygges med kilder og henvisninger for at sikre troværdighed.

Derfor gik Nordisk Råd da også til en forsker, Frederik Forrai Ørskov, med opgaven at skrive en forskningsbaseret jubilæumsbog, som skal virke appellerende i brede kredse.

Frie forskerhænder

- Som forsker har jeg frie hænder, og jeg er naturligvis kritisk og ærlig, men også venlig, siger Ørskov, som har en længere nordisk forskerkarriere bag sig, bl.a. har han som postdoc på Helsingfors Universitet været med til at undersøge, hvordan nordisk nytte-/merværdi bliver anvendt. I dag er han postdoc på Nordic Humanities Center på Københavns Universitet.

Han minder om, at nordisk samarbejde er meget ældre end Nordisk Råd. Det er 120 år siden, at den nordiske interparlamentariske union blev dannet.

- Der har været succeser og skuffelser i det nordiske samarbejde, og begge typer bliver behandlet i bogen. Men jeg vil hævde, at Nordisk Råd er en succes alene ved at eksistere - på trods af omskiftelige politiske vinde. Dermed får Nordisk Råd karakter af et uforgængeligt politisk beredskab, som handler om meget mere end sikkerhedspolitik.

- Den store udfordring lige nu er jo af geopolitisk art. Vi oplever en frygt for, at den kendte verdensorden styrter sammen, men frykten øger også in-

teressen for Norden. Dette momentum er nok værd at udnytte til at pege på, hvad Nordens fundament egentlig består af, siger Frederik Forrai Ørskov, hvilket han da også vil gøre i bogen.

Meget mere end sikkerhed

- Sprog, kultur og civilsamfund er hjørnesten i nordisk identitet og fællesskab, som har overvundet mange kriser og skuffelser. Nordisk Råd opstod f.eks. i kølvandet på en fejlslagen nordisk forsvarsunion. Nordisk Ministerråd opstod på bagkant af toldunionen Nordeks kollaps. Vi har mange eksempler på, at ud af asken vokser noget andet, siger forskeren og peger på, at der har været perioder med meget lille interesse for Norden.

- Efter Murens fald var der omkring 20 år med beskeden politisk interesse for Norden, som blev overskygget af EU-samarbejdet. Men det ændredes fra midten af 2010'erne og forstærkes nu på grund af den sikkerhedspolitiske situation.

Frederik Forrai Ørskov er for tiden fordybet i protokoller fra Nordisk Råds sessioner og en række af rådets strategier og politikker, men han ser også på forholdet til Nordisk Ministerråd, på de baltiske forsamlinger, Arktisk Råd og andre organisationer.

Frederik Forrai Ørskov forventer at kunne være med til at præsentere bogen på Nordisk Råds temasession i marts 2027. Bogen bliver frit tilgængelig på nettet.

Kunsten at være fri

I slutningen af 1800-tallet eksploderede antallet af kvindelige skandinaviske billedkunstnere. Mange rejste ud i Europa, især til Paris, med favnen fuld af ambitioner, som oftest blev indfrie. En af de største, Hanna Hirsch Pauli, får nu sin første danske udstilling.

Paris var i 1880'erne en kæmpefest for nordiske malere, som strømmede til byen for at lade sig inspirere af det store opbrud i europæisk malerkunst. Impressionismens flygtige udtryk, store sanselighed og kraftfulde lysvirkning påvirkede især yngre malere fra Norden, hvis ældre kolleger tidligere havde opsøgt Rom, men som nu i stort tal flyttede til Paris, nogle i måneder, mange i årevis.

Blandt dem var kvinderne i markant overtal. Her kunne de få den undervisning på topniveau, som deres køn afholdt dem fra hjemme, hvor de statslige kunstakademier i København og Oslo endnu var forbeholdt mænd. Her kunne de leve og arbejde som frigjorte individer, langt fra familiens sociale kontrol, tidens snærende konventioner og samfundets begrænsninger.

Det er bemærkelsesværdigt, hvor meget de nordiske omgav sig med hinanden i Paris. De boede sammen, arbejdede sammen, fik undervisning sammen, gik i byen sammen og rejste sammen. De havde sult på livet, ikke på ægteskabet.

Resultaterne af 1880'ernes frisættende epoke ses på mange museer rundt om i verden i dag, og frem til d. 18. august kan en af Nordens største kvindelige kunstnere, svenske Hanna Hirsch Pauli,

opleves på Den Hirschsprungske Samling i København.

Hanna Hirsch Pauli (1864-1940) er en af de mest betydningsfulde skandinaviske kunstnere fra perioden omkring det moderne gennembrud. Hendes malerier blev i samtiden set som radikale og nyskabende – både i forhold til motiv og den måde, de var malet på. Hanna Hirsch Pauli begyndte allerede som 12-årig på en privat kunsthøjskole og blev som 16-årig optaget på det svenske kunstakademi.

Hun malede med frie impressionistiske penselstrøg og vovede farver, netop inspireret af sit studieophold i Paris (1885-87). Hun malede realistiske

Hanna Hirsch Pauli:
Morgenmaden er
serveret. 1887, olie,
Nationalmuseum,
Stockholm. Foto: Anna
Danielsson

Bertha Wegmann: Opstilling med markbuket og kunstners palet. 1880'erne, olie, Den Hirschsprungske Samling. Foto: Ole Akhøj

Anna Ancher:
Helga i sin legestue.
Kunstnerens datter.
1891, pastel, Den
Hirschsprungske
Samling. Foto: Ole
Akhøj.

billeder af kvinder, som man ikke før havde set i svensk kunst.

Særudstillingen viser knap 60 af Hanna Hirsch Paulis egne værker, der sættes i samspil med ti værker af danske kunstnere fra museets egen samling; bl.a. Viggo Johansen og Anna Ancher, som hun ofte sammenlignes med, samt P.S. Krøyer og Bertha Wegmann.

Udstillingen er tilrettelagt i samarbejde med Nationalmuseum Stockholm, hvor den blev vist frem til januar i år.

eø

Kunsten at være fri / 18. februar – 16. august 2026
/ Den Hirschsprungske Samling, hirschsprung.dk

Norden i geopolitikkens skygge

I farlige tider skal man søge sammen med dem, der deler ens værdier og som i sidste ende er villige til at hjælpe.

Forskere, journalister og politikere mødtes i en fyldt Landstingssal på Christiansborg, da konferencen 'I krigens skygge: Danmark, Norden og geopolitik-kens genkomst' fandt sted i januar. Hvordan forstår og håndterer vi Nordens nye geopolitiske situation politisk, historisk og kulturelt? Det var konferencens centrale spørgsmål.

Uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund (M) satte tonen i sin åbningstale, hvor hun mindede om, hvorfor kultur og historie ofte bliver mål for totalitære regimer:

- Når sandheden forvrænges, forsvinder også kompasset for, hvem vi er, hvor vi kommer fra, og hvad vi står for. Dermed bliver kultur og historie et oplagt mål. Mister vi sandheden, mister vi også en del af vores fælles fundament.

Kultur som demokratisk infrastruktur

Flere oplæg pegede på, at sprog, kunst, historisk bevidsthed og en levende nordisk offentlighed ikke er sekundære størrelser, men helt centrale for demokratisk modstandskraft. Et gennemgående tema var behovet for at genopdage vores nærområde, skabe klarhed om fælles nordiske værdier og tage kulturens rolle langt mere alvorligt i en ny geopolitisk virkelighed.

Det blev tydeligt, at geopolitik ikke kun handler om militær kapacitet og alliancer, men også om fortællinger, begreber og værdier. Hvis Norden ikke aktivt orienterer sig mod hinanden, risikerer

vi at overtage andres konflikter og verdensbilleder som vores egne. Kultur er ikke pynt. Det er infrastruktur, lød det fra flere oplægsholdere.

Norden mellem stormagter

Flere oplæg kredsede om Nordens placering mellem stormagter og værdifællesskaber. Tidligere Nato-ambassadør Carsten Søndergaard pegede på, at EU er et regelbaseret samarbejde, men at det i dag er under pres, både af populisme indefra og udefra af geopolitisk konkurrence. I den sam-

- Når sandheden forvrænges, forsvinder også kompasset for, hvem vi er, hvor vi kommer fra, og hvad vi står for, lød det fra uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund (M). Foto: Kristoffer Bak Nielsen.

menhæng blev det nordiske samarbejde fremhævet som et vigtigt supplement. Et rum, hvor tillid, historisk erfaring og fælles værdier kan omsættes til konkret politisk handling.

Også fra publikum blev der bidraget med nordiske perspektiver. Foreningen Nordens formand, Lars Barfoed, pegede i sine bemærkninger på, at Norden ikke er en modsætning til Europa, men en del af Europa.

- Hvis de nordiske lande i højere grad taler sammen og koordinerer deres indsatser, kan Norden få en tydeligere stemme i Europa og bedre fremme de værdier, der netop nu er under pres, sagde Barfoed.

Han fremhævede samtidig behovet for at styrke rammerne for samarbejdet og pegede på, at Helsingforsaftalen bør opdateres, så også tidens største udfordringer kan adresseres politisk i nordisk regi.

Når historien genstarter

Konferencens afsluttende perspektiv blev leveret af historiker Rasmus Glenthøj, som satte udviklingen ind i et længere historisk lys. Ifølge Glenthøj var forestillingen om historiens afslutning efter 1989 en illusion.

- Den liberale, regelbaserede verdensorden er brudt sammen, tydeligst markeret af Ruslands invasion af Ukraine i 2022. Historien er genstartet, og geopolitik, magtpolitik og realisme er igen blevet afgørende drivkræfter i international politik. Den aktuelle verdensorden minder i stigende grad om 1800-tallets hierarkiske system, præget af stormagtsrivalisering, svækket tillid til traktater, oprustning og forestillingen om interessesfærer, sagde Glenthøj.

Norden i en ny sikkerhedspolitisk virkelighed

For Norden indebærer denne udvikling et opgør med årtiers idealistiske selvforståelse baseret på neutralitet, fred og troen på, at krig hørte fortiden til. De nordiske lande befinder sig igen i en sikkerhedspolitisk virkelighed, hvor overlevelse afhæ-

- Hvis de nordiske lande i højere grad taler sammen og koordinerer deres indsatser, kan Norden få en tydeligere stemme i Europa, sagde Lars Barfoed. Foto: Kristoffer Bak Nielsen.

ger af kapacitet, alliancer og strategisk sammenhold. I farlige tider skal man søge sammen med dem, der er ligesom en selv, som deler de samme værdier, og som i sidste ende er villige til at komme og hjælpe, hvis der er behov for det, lød det fra Glenthøj.

Den styrkede nordiske forsvars- og sikkerhedspolitiske koordinering kan ifølge Glenthøj forstås som et udtryk for en defensiv realistisk nationalisme, hvor små stater erkender deres begrænsninger og søger sikkerhed gennem integration, fælles afskrækkelse og tæt samarbejde, ikke mindst inden for Nato.

Om forskningsprojektet

Konferencen markerede afslutningen på et års forskningsarbejde i Nordic Humanities Center om geopolitikens genkomst og dens betydning for Danmark og Norden. Projektet har med historiske og humanistiske perspektiver undersøgt, hvordan krigen i Ukraine udfordrer forestillinger om fred, stabilitet og nordisk særstilling, og har insisteret på, at den sikkerhedspolitiske situation også er et kulturelt spørgsmål om sprog, fortællinger, værdier og offentlighed.

ms

Livslang nordisk tråd efter tre Nordjob

Det startede med tre somre som Nordjobber i tre nordiske lande. Siden opmuntrede Foreningen Norden hende til at rejse, arbejde og organisere nordiske aktiviteter gennem 40 år i et omfang, som kan tage pusten fra de fleste. Her er Louise Buttenschøns store nordiske fortælling.

Når Louise Buttenschøn tænker tilbage på slutningen af 80'erne er det, som for så mange andre unge, minder om en tid med mod på livet og nysgerrighed efter at møde nye mennesker – ikke kun fra hjembyen Aarhus. Hun havde mod på meget mere.

- Jeg hørte om Foreningen Norden gennem min moster, som var lærer og som havde været på ophold sammen med andre nordiske lærere – arrangeret af Foreningen Norden. Hun havde derfra hørt, at man kunne få sommerferiejob gennem det nyoprettede Nordjobb, og pludselig befandt jeg mig i Stockholm i sommeren 1987. Det var det store sus for mig at komme til Nordens Venedig og blive hjemmehjælper i Bromma, siger Louise Buttenschøn.

Hvad hun senere erfarede, men ikke tænkte meget over dengang, var, at en lille flok ledende erhvervsfolk i Sverige et par år forinden havde støbt kuglerne til Nordjobb i forlængelse af FNs Internationale Ungdomsår i 1985. Erhvervslederne var topfolk i Nokia, ABB og Volvo, som ledte efter et projekt, som kunne styrke nordisk samhørighed blandt unge.

Nordjobbs spæde start

Det vidste flere af Foreningen Nordens nøglepersoner, bl.a. Anders Bergström, formand for Foreningen Nordens Ungdom, og Nordisk Ministerråds generalsekretær, Ragnar Sohlman, som senere blev næstformand i Foreningen Norden. De udtænkte Nordjobb-konceptet, som dengang indebar, at erhvervsfolk oprettede sommerferiejob i deres egne virksomheder, mens Foreningen Nordens lokale afdelinger sørgede for fritids- og kulturaktiviteter, så de unge hurtigt blev integreret i de byer og egne, hvor de landede fra alle egne af Norden.

Anders Bergström blev selv den første leder af Nordjobb og blev en god støtte og en god personlig ven for Louise Buttenschøn i de følgende år, hvor hun fik Nordjobb i Finland og på Island.

- Jeg havde næsten tre fantastiske måneder i Stockholm. Jobmæssigt fik jeg et stort ansvar med at hjælpe de ældre, også med at købe spiritus, gå i banken eller til pantelåner. Jeg boede på en idrætshøjskole, som Foreningen Norden stod for, men den lå ret afsides i et smukt naturområde nær havet ude på Bosön og alle andre unge var finner. Med hjælp fra Anders Bergström fik jeg min bror til Stockholm, og også han blev på installeret på Bosön.

- Efter arbejde arrangerede frivillige fra Foreningen Norden i Stockholm et spændende fritidsprogram og ture i omegnen og helt til Åland. Det var en dejlig lang, varm sommer, hvor vi altid kom op til tiden, selvom vi havde været i byen, mindes hun, og hun fik lyst til endnu mere nordisk udland.

Job med sauna i kælderens

Allerede året efter lykkedes det hende således, lidt uden for normalen, at blive brevfordeler på Hovedpostcentralen i Helsingfors.

- Det var en enorm stor arbejdsplads med mindst 1000 ansatte – heraf mange andre Nordjobbere og unge fra andre dele af verden. Og så var der sauna i kælderen! Jeg boede lidt langt ude i en forstad, men Foreningen Nordens folk fik mig flyttet til en lejlighed i city.

- Det mest spændende i fritidsprogrammet var en tur til Leningrad, nu Sankt Petersborg, som Foreningen Norden arrangerede for Nordjobbere. Vi havde fået løn i finske mark, som blev til en formue, da vi vekslede dem til rubler, som vi igen brugte på

Nordjobb

Nordjobb har eksisteret i 40 år og har flere udvekslinger end nogensinde før. Programmet giver hvert år unge mulighed for at arbejde, bo og opleve hverdagen i et andet nordisk land.

Nordjobb drives af Foreningen Norden, og er en del af organisationens arbejde for at styrke samarbejde, mobilitet og fællesskab på tværs af Norden, og dermed bidrage til målet om at gøre Norden til den mest integrerede region i verden.

Nordic Guides holdt årsmøde på Færøerne for et par år siden og her er Louise Butenschøn på vandretur til bygden Gásadalur. Foto: Privat.

at købe alle is i en iskiosk, som vi bad ejeren om dele gratis ud resten af dagen, siger Louise Butenschøn, som derefter aldrig rigtig forlod sin nordiske forankring.

- Anders Bergström bad os alle om at oprette nordiske netværk, når vi kom hjem. Det gjorde vi selvfølgelig ved at oprette en Foreningens Nordens Ungdomsafdeling i Aarhus, som bl.a. tilrettelagde fritidsprogram for Nordjobbere i Aarhus fra andre nordiske lande. Initiativet bredte sig, og der kom

også en ungdomsafdeling i Odense. Sammen med den eksisterende ungdomsafdeling i København stiftede vi FNUF, Foreningen Nordens Landsforbund i Danmark. Jeg kom med i FNUFs bestyrelse og blev valgt til at repræsentere FNUF i Dansk Ungdoms Fællesråds internationale udvalg. Det medførte mange spændende nordiske oplevelser, bl.a. koordinering af de danske ungdomsdelegationer til Ungdommens Nordiske Råd, og jeg arrangerede også en tur til Grønland med penge fra Nordisk Råd.

Louise Buttenschøn er nok det bedste eksempel på, at Nordjob fører til meget mere Norden. Her er hun guide klædt som viking. Foto: Privat.

I den tredje sommer landede jeg som kasserer i en islandsk bank. Også her var der et flot fritidsprogram, som bl.a. bragte os til Vestmannaøerne. Sjovt nok, sagde mine bankkolleger, at de ikke gad at tale engelsk og opfordrede mig til at lære islandsk. Det lykkedes til husbehov. Jeg nåede da at kunne synge lidt på islandsk og læse artiklerne så nogenlunde i de islandske aviser. Det hjalp, at Foreningen Norden også tilbød os sprogkursus i islandsk.

Norden blev ved med at rumstere

- Jeg var også heldig at få et Nordplus-stipendium til Stockholms Universitet i et år og havde sideløbende job som conferenceassistent deroppe. Men der blev også tid til at arrangere en bustur til Færøerne, hvor vi kørte til Norge og sejlede derfra.

Norden fortsatte med en være en vigtig bestanddel af Louise Buttenschøns tilværelse og bevidsthed, og da hun som nybagt cand.scient.pol. blev tilbudt et job i Grønlands Hjemmestyre, slog hun

til – og var i Nuuk i næsten fire år. Her arbejdede hun bl.a. med at udvikle Grønlands muligheder for at deltage i EU-programmer, og hjalp dermed bl.a. unge grønlændere og uddannelsesinstitutioner med at udnytte deres mulighed som EU-borgere, til at komme på Erasmus-studieophold rundt om i Europa.

Derefter blev hun udstationeret i København for Hjemmestyret. Senere blev hun embedsmand for Borgerrepræsentationen i København og andre lignende job, og etablerede eget firma, som bl.a. hjalp andre med at søge EU-midler og med at arrangere internationalt samarbejde.

Indimellem var hun autoriseret guide i Aarhus, da hun jo havde vist mange Nordjobbere rundt og været arrangør og rejseleder for nordiske ungdomsrejser. Det førte ganske naturligt til en bestyrelsespost i Nordic Guides, en sammenslutning af autoriserede guider fra hele Norden. Her har hun i de seneste 10 år repræsenteret Danmark, bl.a. på årsmøder rundt i hele Norden, første gang i Skellefteå højt oppe i den Botniske Bugt, i fjor i Reykjavik og i år i Trondheim.

Som om vi var hjemme

I dag sidder Louise Buttenschøn i sit hjem i Egå nord for Aarhus og reflekterer over Nordens betydning i almindelighed.

- Vi havde det som om, vi var hjemme. Jeg husker det især, når vi havde debatter med unge fra andre nordiske lande. Så mærkede vi vores fælles fundament. Det handlede – og handler måske endnu mere nu – om mennesket, kultur, natur, klima, miljøbeskyttelse, gode og nært beslægtede uddannelser og samfundsforhold, og et fælles demokratisk grundlag og samfundsyn. Når vi mødtes ude i Europa, fandt vi straks sammen, siger hun og noterer med glæde, at Norden i disse år vokser i de fleste menneskers bevidsthed.

Netop nu sidder hun sammen med en grønlandsk veninde, som har en spændende livshistorie at fortælle i en bog. Meningen er, at venindens memoirer skal læses sammen med faktabaserede tekster om Grønland, som Louise Buttenschøn står for.

eø

Annette Vilhelmsen, næstformand i Foreningen Norden og tidligere SF-formand og minister (tv.) i samtale med Anja Philip, generalsekretær i Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde og Karen Ellemann, generalsekretær i Nordisk Ministerråd.

Nordisk nytår

Et halvt hundrede gæster lagde midt i januar vejen forbi Vandkunsten i København for at byde et nyt nordisk år velkommen i Foreningen Nordens lokaler. Gæsterne var foreningens samarbejdspartnere, som bl.a. lyttede til formand Lars Barfoeds oplæsning af hilsen fra Foreningen Norden Grønland og til generalsekretær Christian Lagonis åbenlyse glæde over 2000 nye medlemmer i 2025. Her er glimt fra nytårskuren – den tredje i rækken i en nyere tradition.

Gunnar Holm-Jacobsen, chef for den færøske repræsentation i København, tidligere direktør for Færøernes udenrigstjeneste, flankeret af Foreningen Nordens generalsekretær Christian Lagoni og tidligere minister for nordisk samarbejde, nu Grønlands- og Færøerne-ordfører, Louise Elholm (V).

Nordisk kulturuge

Mød nordiske forfattere og kunstnere, musikere og smag det nordiske køkken

I samarbejde med Foreningen NORDEN

Den 26. september - 2. oktober 2026

Med Finland og Sveriges optagelse i NATO nærmer de nordiske lande sig endnu mere hinanden, og det er der god grund til i en verden, som bliver mere og mere usikker. I en urolig verden udgør de nordiske lande noget så sjældent som velfungerende og handlekraftige demokratier. Det taler for at opgradere det nordiske samarbejde - at tiden er inde til en nordisk renæssance.

Velkommen til en uge, hvor vi lader forstørrelsesglasset glide henover Norden.

Velkommen til Rødding Højskole

– leverandør af fællesskab og oplysning siden 1844
Anja og Mads Rykind-Eriksen, forstandere

Kursusværter

- Aage Augustinus, cand.mag. i historie og religion, tidl. højskoleforstander.
- Anette Jensen, cand.theol., tidligere sognepræst og leder af Nordisk Informationskontor i Sønderjylland/Sydslesvig.

Scan og læs mere
om kurset

Dagsprogram

Lørdag den 26. september

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.
Kl. 16.30: Velkomst v/ forstander Mads Rykind-Eriksen.
Kl. 17.15: Introduktion til ugen v/ kursusværterne Anette Jensen og Aage Augustinus.
Kl. 19.30: Nordisk folkedans v/ lærer og danseinstruktør Marianne Timmermann og musiker Bendix Rødgaard.

Søndag den 27. september

Kl. 9.00: "Sat her i forvirringstiden". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.
Kl. 9.40: "Jørgen Bukdahl – en europæer i Norden" v/ Aage Augustinus.
Kl. 14.00: "Norden på vej frem – men hvilken vej i Rigsfællesskabet?" v/ Jonas Roelsgaard, cand.mag., 2. næstformand i Foreningen Norden.
Kl. 19.30: Filmaften i Rødding Bio. Vi skal se den norske film fra 2023 "Songs of Earth" af filminstruktør Margreth Olin.

Mandag den 28. september

Kl. 9.00: "De færøske kunstnere brødrene Olsen". Morgensang v/ Anette Jensen.

Kl. 9.40: "Klima i Norden – hvad sker der?" v/ Annette Vilhelmsen, cand.pæd., 1. næstformand i Foreningen Norden, tidligere minister.
Kl. 14.00: "Hans Lyngre – kunst og fortælling" v/ forfatter Nauja Lyngre og kunsthistoriker Christine Løventoft-Naur.
Kl. 19.30: Grønlandsk musikften. Musiker Mads Lumholt spiller og fortæller.

Tirsdag den 29. september

Kl. 9.00: Morgensang om nordisk demokrati v/ Aage Augustinus.
Kl. 9.40: "Fokus på fire finske og finlandssvenske forfattere – Kjell Westö, Rosa Liksom, Sofi Oksanen og Ulla-Lena Lundberg" v/ Anette Jensen.
Kl. 14.00: "Rundt om Finland" v/ Maria Kangas Christensen, chefkonsulent for Børne- og Kulturchefforeningen.
Kl. 19.30: "Tove Jansson og mumitroldene" v/ Maria Kangas Christensen, cand.mag.

Onsdag den 30. september

Heldagsudflugt til Sydslesvig. Færøsk kunst på Mikkjelberg, verdensarv ved Danevirke, aftenmad i Flensborg. Turledere: Anette Jensen og Aage Augustinus.

Torsdag den 1. oktober

Kl. 9.00: Morgensang v/ tidl. forstander Eva Bach.
Kl. 9.40: "Rejse på Island". Om Martin A. Hansen og venskabet med Sven Havsteen-Mikkelsen v/ Ole Juul, forfatter, tidligere sognepræst.
Kl. 14.00: "Tillid – den nordiske X-faktor?" v/ Gert Tinggaard Svendsen, professor i statskundskab, Aarhus Universitet.
Kl. 16.30: "Sang under kirketag". Aftenklange i Rødding Frimenighedskirke v/ frimenighedspræst Mette Geil.
Kl. 19.00: Festmiddag med sang og ostebuffet.

Fredag den 2. oktober

Kl. 8.45: "Lyset vælder ind i verden". Morgensang og afrunding v/ forstander Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Kurset koster 6.300 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse) og 6.900 kr. på dobbeltværelse med bad. Yderligere oplysninger, program og tilmelding på Rødding Højskoles hjemmeside www.rhscole.dk.